Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Октоминай 1921 оной Хүбүүнин 21-нээ гарана | № 77 (156100) | 1981 оной апрелиин 2, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

1981 АПРЕЛИИН 18 КОММУНИС СУББОТНИК

НЭГЭ ХҮН ШЭНГЕЭР ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ ТУЙЛАГДАХА

Апрелиин 18-да коммунис субботник үнэргэхэ тухай үүсхэлые «Межколхозстрой» нэгэдэлэй Зэдын райондохи оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын коллектив һайшаан угтаба.

Митинг дээрэ оролто үгэ хэлэһэн парторганизациин секретарь А. С. Мамаев жэл бүхэндэ үнэргэгдэдэг заншалта субботник халаа ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ ехэ удха шанартай гэжэ тэмдэглээ. Манай Совет орон дотор хэдэн миллион хүдэлмэришэд, хүдөөгэй ажалшад, алба хаагшад субботниго һайндэртэд адлаар бэлдэдэг, урма зоригтойгоор ажалладаг байна гэжэ тэмдэглээ.

Удаань оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын начальник нүхэр Ю. С. Смирнов үгэ хэлэжэ, энэ үдэр бүхыдөө 160 хүн субботниго гараха гэжэ мэдүүлээ. Тэрэ тоото Г. Макушинай, Н. Зарубинай, Н. Мельниковэй, Н. Грыдинэй эрхилдэг бригадануудай 70 шахуу барилгашад, гаражай 40 хүдэлмэрилэгшэд болон бусад хабаадалсаха.

Энэ үдэр хирпинсээр, модоор, түмэр-бетоноор барилганууд хэгдэхэ, 25 кубометр барилгын модон бөлдэхэгдэхэ, 15 кубометр модон хүреэдэгдэхэ байна. Жолоошод 4200 тонно-километр ашаа (60 тонно) шэрэхэ юм.

Тиигэжэ хамта дээрээ 5 мянган түхэриг хүдэлмэри хэгдэхэ болоно. Субботниго үдэр коллективнай ехэ үүсхэл, эдэбхи харуулжа, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаад, 560 түхэриг электрын эльшэ хүсэ, материалнуудые алмажа, тэрэнээ арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулхаар шиидээ гэжэ нүхэр Смирнов мэдүүлбэ.

Субботниго бэлдэжэ, тэрэнние эмхидхэл һайнтайгаар үнэргэхын тулаг ахамад инженер В. Викуловай хүтэлбэри доро табан хүнһөө бүридэһэн штаб байгуулагдаа.

Субботниго үдэр хэгдэхэ ажалда хабаатай бүхы бэлэдхэлнүүд хэгдэжэ байна.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

ОЛООРОО ХАБААДАЛСАХА

В. И. Ленинэй түрэһөөр жилэй ойдо зориулан, коммунис субботник үнэргэхэ үүсхэл Москва хотын Октябрьскэ гарагаһан байха юм. Энэй «Теплоприбор» заводо хүдэлмэришэд энэ үүсхэлэ һайшаан дэмжэжэ, апрелиин 18-най үдэр бултаа ажалдаа гаража, ехэ хэмжээ ажал хахэ, энэ үдэр бүтээсэ туйлаха зоригто табина.

«Теплоприбор» заводто субботник үнэргэхэ штаб үнэ хала эмхидхэгдэнэ. Штабай суглаан һаяшаг үнэргэгдэбэ. Коммунис субботын үдэр 3300 хүн ажалдаа гаража, 16 мянган түхэриг продукци гаргаха, 4100 түхэриг арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулха гэжэ тогтоодоо.

Мүнөө хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам эдэбхитэйгээр явуулагдана.

Манай заводой хүдэлмэришэд партийн XXVI съездын хараалһан асари ехэ зоригонуудые бэлэдхэн тула габшагай шангаар ажаллана. Коммунис субботниго олоороо хабаадалсажа, энэ үдэр һайн шанартай продукци ехээр гаргаха гэжэ тодорхойлогдоо.

П. АТРИКОВА,
«Теплоприбор» заводой партийна комитедэй секретарилин орлогшо.

ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАХАБДИ

Бурядай худөө ажахын тутэй һ у р а л с а л а й ажахын хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, хүдөөгэй ажалшад В. И. Ленинэй түрэһөөр 111 жэлэй ойдо зориулжа, коммунис субботник үнэргэхэ гэһэн үүсхэлые түрүү предприятиудай гаргаһан үүсхэлые дэмжэжэ, энэ үдэр бүхэдэхитэй һайнаар үнэргэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Коммунистнүүд, комсомолчуудай ажалай һайндэрые дүүргэхэ тусхай штаб байгуулагдахаар хараалагдана. Олон малшад, механизаторнууд болон бусад хүдэлмэришэдтэ ойлгууламжын хүнэрые ябуулжа байнабди. Апрелиин 18-да — «улаан субботник» үдэр манай ажалшадые өөрэдынгөө хубитые ажалдаа гаража, ехэ хэмжээ ажал хахэ, энэ үдэр бүтээсэ туйлаха зоригто табина.

«Теплоприбор» заводто субботник үнэргэхэ штаб үнэ хала эмхидхэгдэнэ. Штабай суглаан һаяшаг үнэргэгдэбэ. Коммунис субботын үдэр 3300 хүн ажалдаа гаража, 16 мянган түхэриг продукци гаргаха, 4100 түхэриг арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулха гэжэ тогтоодоо.

Мүнөө хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам эдэбхитэйгээр явуулагдана.

Манай заводой хүдэлмэришэд партийн XXVI съездын хараалһан асари ехэ зоригонуудые бэлэдхэн тула габшагай шангаар ажаллана. Коммунис субботниго олоороо хабаадалсажа, энэ үдэр һайн шанартай продукци ехээр гаргаха гэжэ тодорхойлогдоо.

П. АТРИКОВА,
«Теплоприбор» заводой партийна комитедэй секретарилин орлогшо.

ХЭХЭ ЮУМЭМНАЙ ТОДОРХОЙЛОГДОО

Улаан-Удын шэлэй заводой коллектив коммунис субботниго эдэбхитэйгээр бэлдэжэ байна. В. И. Ленинэй түрэһөөр 111 жэлэй ойдо зориулагдаһан габшагай ажалай энэ һайндэртэ 1680 хүн хабаадалсаха. Шэл багсалха хайрсагууд эртээнһээ бэлдэгдэнэ, мүнөө 300 нимэ хайрсаг бэлэн болгогдонхой. Олон область, хизаарнуудай арадай ажахын хэрэглэмжэтэ түмэр замаар эльгээгдэхэ шэлэй 40 контейнер заһагдаа.

Шэл хайлуулдаг пеэшэнүүдэй заһабариһаа гараһан 100 тонно шлак зөөжэ хаягдаха. Заводой хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг посёлогые болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэридэ 250, заводойнгоо газаахине, цехуудые, үйлэдбэриин талмайнуудые сэбэрлэлгэдэ 150 хүн, автоматшинааууудые техническэ шалгалтада бэлдэхэ хүдэлмэридэ гаражай 75 хүдэлмэришэд хабаадалсаха. Энэ үдэр заводой хүдэлмэришэдэй олоһон 4 мянган түхэриг арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада оруулагдаха.

Е. БОЖЕДОМОВ,
шэлэй заводой парткомой секретарилин орлогшо.

ЖОЛООШОДОЙ ҮГЭ БАТА

«БАМтоннельстрой» управленнин 1-дэхи автобазын коллектив эрхим түрүү ажалаараа Бурядай участогай хүдэлмэришэдэй дунда мэдэжэ болоһоор үнинэй. Эдэнэр партийн XXVI съездэ зорюулан абаһан уялгаа амжалтатайгаар бэелүүлэн юм. Тус коллектив В. И. Ленинэй түрэһөөр 111 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулагдаһан коммунис субботниго эдэбхитэйгээр хабаадаха зоригто табина.

Коммунис субботниго 900 хүдэлмэришэд хабаадахань. БАМ-ай барилгада хэрэгтэй 5 мянган тонно ашаан энэ үдэр зөөгдэхөөр хараалагдана. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй жасада 7 мянган түхэриг мүнгэн оруулагдаха.

Автобазын жолоошод, хүдэлмэришэд апрелиин 18-да бултадаа ажалдаа гарахаар шиидэнхэй. Энэ үдэр хараалагдаһан түсэбөө дүүргэхын тула трактор, машинануудаа заһабарилгада һайн бэлэдхэл хэнэ. Апрелиин 18-най үдэр нэгэ хүн шэнги эбтэй эетэгээр ажаллахабди, — гээд хүдэлмэришэднай мэдүүлнэ. Эдэнэрэй үгэдэ найдахаар даа.

В. БИЛИМЕНКО,
1-дэхи автобазын парткомой секретарь.

ГОЛ ХАЛБАРИННАЙ ХОНИН АЖАЛ

ШАРАЙНЬ СЭЛМЭГ

Һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада газаа аятай зохидхоноор дулаараа захалхадань, тала дайдые хушаһан сабан зөөлэрэн хайлажа, илангала харгын голоор, хонхосог соо һайрам нуур таляан болоторроо һайлана. Эндэ хүнэй ябахын аргагүй шабар, уһан. Эгээл нимэ үдэрнүүдтэ хонишод, малшад сохэл урма баяртайнууд. Үнгэрһэн жэлнүүдэй ган гасуурай ушаруулһан бэрхэшээлнүүдые дабахын тула хамаг хүсэ шадалаа, онол аргала элсүүлһэндэ: «Мүнөө жэлэймнай «евдокиин» үдэр яһала һайнаар ороо даа, урдынхиһаа ургасатай, баян, садхалан жэл болохол ха». — гэлсэжэ, хоорондоо баяртайгаар хөөрэлдэнэ.

Бэшүүрэй шэмээшэгүүдэй нигэжэ урматайгаар хөөрэлдэхэньшье гайхалгүй. Ушарынь хадаа энэ жэлэй малай үбэлжэлгэ, илангаяа хонидой түл абаха харюусалгата хаһань нилээд бэрхэтэй байдалда үнгэржэ байна ха юм. Хабарай үедэ үбһэ тэжээл хомордоо. Хагданшье хаа хаанагүй элбэг бэшэ. Тиимэһээ хонишод эгээл мүнөө һүүлшынгээ хурьгадые абахын хажуугаар урид гараһан түлөө гарза хоролтогүйгөөр яагаад түлжүүлхэ туша бухы арга боломжоо хэрэглэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Энэ жэлэйнгээ үбэлжэлгын. Түл абалгын хэр үнгэргэгдэжэ байһан тухай Охин-Булагай совхозой үнинэй хонишон Савелий Сидорович Поляков хөөрэхэдөө:

— Үбэлжэлгэмнай эхинһээ эмхитэй. Һайнаар үнгэржэ байна. Үбһэ тэжээл, һолоомон асарагданхай. Билэ һолоомоһоо заабол нарһанай шэлбүүһэнтэй холижо хэршээд, хонидтоо үгэдэг һэмди. Тэжээлэй хоморто һолоомоһоо нигэжэ шанаржуулан бэлдэхэдэ нилээд ашаггай байгаа. — гэжэ тэмдэглэнэ.

Эдын-Алагта үбэлжэдэг энэ отарада 600 эхэ хонин харуулһалагдана. Энэнь түрүүшынхээ хурьгалжа байһан зуһагууд юм. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ эндэхи хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 81 хурьга түлжүүлхэ даабаритай. Мүнөө тус бригадада һүүлшын хурьгад абтажа байнхай. Уридшалан сөргөлжо үзэхэдэ, урдахи зорилгоёо лаб бэелүүлхээр. Эндэ хонидойнь хүшэ тамир багаг һайн гэжэ тэмдэглэхээр. Саашадаа энэл хөбөөрөө дулаараад. сабанай хайлажа дүрэбэл, хагданда бэлшэһээр, хабаайнгаа хагсуу хаһые гэмгүй дабаараар.

Тус отарада мүнөө хурьгашанаар хөөр хүн ажаллана. Хурьгадай абтажа байһан түрүүшын үедэ Савелий Сидорович гансал туһалагшатайгаа хамта ажаллахадаа, нилээд тухашараа юм. Совхозойнь хүтэлбэрилэгшэд дары хурьгашадые томилжо, бэрхэшээлһээ абараа. Хонишодой мэдүүлһэнэй ёһоор, эндэ хурьгашанаар ажаллаха хүнүүд дуталдана. Залуушуул совхоздо олоншье һаа, юундэшьеб хонишодой бригаданнуудта ошожо хүдэлмэрилхэ дурагуйнүүд байдаг.

Совхозой отарануудта байрынь гэрнүүд яһала һайнаар түхсэрэгдэнхэй. Юрэдөө. гэр байрын талаар гомдохоор бэшэ. Тиимэһээ совхозой дирекци, партком, комсомолой болон профсоюзай организациннууд залуушуулые мал ажалда олоор элсүүлхэ хүдэлмэри явуулнагүй гэжэ тэмдэглэмээр.

Дурсагдагша бригадын хүршэ болохо Г. В. Филипповай хүтэлбэрилдэг отарада хурьгад баһал олоор абтанхай, бүрин һайнаар түлжүүлэгдэнэ. Эндэ Григорий Васильевичтай хамта Л. В. Герасимов ажаллана.

— Манай отарада хурьгашад саг соогоо ерэнхэй. Байгша ондо билэ 100 эхэ хонин бүриһөө 86-һаа үсөөн бэшэ хурьга абаха зорилготойбди. Түл абалгамнай, мүн үбэлжэлгэмнайшье һайн ябана. Хараалһанаа бэелүүлхэ арга боломжо манда бии гэжэ хэлэлтэй. — гээд. Григорий Васильевичтай найдуулан хөөрэнэ.

Ахалагша хонишон урдаа механизатораар ажаллажа байһан юм. Хонишодой дуталдахада, совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй дурадхалаар. энэ ажалда орохоон гэжэ шэ. Түрүү механизаторнуудай нэгэн ябаһан тэрэ хүн шэнэ хүдэлмэридөө дүршэнхэй.

Совхоздо дуршэлтэй хонишод олон. Жэшээлбэл, В. Асеев. И. Асеев. А. Перевалов гэгшэдэй даадаг отарануудта хурьгад һайнаар абтажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэнэ. Съездын болоһон энэ жэлдэ тус ажахын хонишодой хараалһан зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэнь партийна организаци горитой туһа хүргэдэг байна. Жэшээлбэл, мүнөө хонишодой бригаданнуудта тусхай булан эмхидхэгдэнхэй. Тэндэнь хонишодой абаһан уялга, түсэб арзытар бэшэгдэһэн юм. Тиигэ социалис мүрысөөнэй гуримууд баһал эндэ улгөөтэй. Түрэһэн хурьгадынь үдэр бүри бүридхэдэ абтана. Неделидээ нэгэ удаа совхозой түбэй тусхай агитколлектив хонишодто ошожо, лекци уншадаг, хөөрэлдөөнүүдые үнэргэдэг заншалтай.

Энэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ тэжээлэй дутамаг байһание хараада абажа, отара бухэндэ хонидто үбһэ, талха, тарианайнь зүйл болон хэрэгтэйһэн һолоомо, нарһанай шэлбүүһэ хэжэ үгэхэ хобоо хобтонууд уридшалан бэлдэгдэнэн байна. Мүн хурьгадта дэбдихэ хуурай хохир хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдэнхэй.

Ондоо область, хизаарнуудһаа асарагданан һолоомоннинь тэрэ дороо нарһанай шэлбүүһэнтэй холигдон хэршэгдээд, отарануудта автомашинаар зөөгдэнэ. Энэ нехые үнинэй коммунист А. П. Судомойкин хүтэлбэрилдэг байна. Тэжээл буйлуулан гаргадаг тус цех хоногой туршада таваллгарягүй хүдэлгэдэхэдөө, дунда зэргээр 20—25 тонно холисо бэлдэжэ, отара, гүүртэнүүдтэ эльгээнэ.

Бэшүүрэй районой энэ совхоз бүхыдөө 18 мянган центнер үбһэтэй. 5 мянган центнер һолоомотой үбэлжэлгээ эхилһэн юм. Энэнь урда жэлэйхидэ орходоо хахад шахуу хубинь болоно. Тэжээлээр хэды хоморшье һаа, байгша ондо энэ совхоздо хонидынь гэмгүй һайнаар ондо ороо байна.

Һүүлэй мэдээгээр, 10700 эхэ хонитой тус ажахын отарануудта бүхыдөө 6000 гаран хурьган абтаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэнэ. Тобшолон хэлэбэл, совхозой хонишод арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 86 хурьга абажа түлжүүлхээр хараалһан зорилгоёо сүм бэелүүлхын тула бухы арга боломжоёо эльсүүлэн ороолдоно.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

Загарайн районой Онохойн совхозой түрүү хонишодой нэгэн Ерофей Ермолаевич Потёмкин хорёод жэлэй туршада энэ ажахыда һубай ба залуу хоннды харадаг юм. Мүнөөшье жэлдэ нёдондо үбэлэй зуу гаран хурьга харуулһалха зуураа, гэлтэ хоролтодо оруулхагүй, шэгнүүрыень горитойгоор нэмээхэб гэһэн үндэр уялга абанхай. Эдэ үдэрнүүдтэ хээрын бэлшээрндэ эртэ үглөөнһөө хонидоо туужа гараад, үдэшэ, орой болотор адуулна. Эрхим ажалайнгаа түлөө Е. Е. Потёмкин районой Соведэй гүйсэдкомой, совхозой дирекцинин зүгһөө нэгэнтэ бэшэ Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан, баяр баясхаланда хүртэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Е. Потёмкин.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

БАЙКОНУР ГЕРОЙНУУДЫЕ УГТАБА

Байконур газаһаа понедельникэй дэшэ иишэ ниидэжэ байгаа В. Джанибековые, Ж. Гуррагчые Байконур космодром дүнхилэлээр угтаба. Совет болон монгол журналистнууд, бүхэлэгдэнэн, баяр баярлалтай «Памирнуудай» түрүүлэн асуудалнуудта харюусалсан байнан саг зүрхэ сэдьхэлнэй злихэнээр һанагда. Ала дүү Монголой газар дээрэ Джезказганай талаар ажаргдаһан сэгээ гудамжа, гуужа байхадаа, тэдэнэй ялалзахань дахинаа гаргаһан юумэдэл үзэгдэгэ. Совет-монгол замбуулинай станци дүүрэжэ, түүхын мүнөө болобо гэжэ бодомжолходо, бага зэргэ гуниглтайшье шэнги байгаа һэн.

Уе сагай хурдан түргэн дабшасые, замбуулинай дайдые хүнэй эзэмдэлгын толотомо эпопейе эндэ, Байконур космодром дээрэ, илангаяа элеэр мэдэрнэш. Юрий Гагарин ороидоол 20 жэлэй урда тэд эндэһээ гаражa, замбуулинай дайдаар зам гаргаа һэн. Харин мүнөө эндэ дэлхэйн 101-дэхи космонавтые угтажа байна. Энэнь социалис Монгол ороной түлөөлэгшэ мүн.

«Программа бүрин хүсэдөөр бэелүүлэгдээ, экипажай бэе махабад һайн». Космонавтнуудые бэлдэдэг түбэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн А. Леонов заншалта пресс-конференциин урда тэд иигэжэ хэлээ һэн. Эдэ үгэнүүдэй саана олон мянгаад совет хүнүүдэй айхабтар ехэ ажал далдалагдана. Ниидэлгээ амжалтатайгаар дүүргэнэзрнь совет болон монгол журналистнууд экипажые халуунаар амаршалба. Бэетнай ямар бэ? —гэһэн түрүүшын асуудал табигдаа.

—Бэенүүднай һайн, —гэжэ экспедициин командир харюусаба. Гансал медигүүд үлүүсэ ехээр оролдоо. Ниидэлгэдэ бэлдэхэдээ, үглөө-уур тэд дутын барилгын талмай дээрэһээ соностодог шуурганда дадашоо һэмди. Харин мүнөөдэр дадал бэшэ хон-жэн байдалһаа һэришообди. Мэдэн гэнээмнай, маанадые һэрэхэгүйн тула хүдэлмэриинь саг зуураар зогсооһон байба.

Космонавтнууд хоюулаа замбуулинай дайдада нүхэдтэеэ хүдэлжэ байһан мэтээр һанана хэбэртэй. Владимир Джанибеков гурбан жэлэй урда тэд «Салют-6» гэжэ замбуулинай станци дээрэ түрүүлэн ниидээ һэн. Энээнһээ хойшо үнгэрһэн саг соо тэрэ ямар болоод байбаб?

—Станциин удаан саг соо хүдэлхэдэ, тэрэнэй газаа болон досоо талань ондоо болоһон байна, —гэжэ тэрэ тэмдэглээ. «Прогресс» гэжэ ашаанай онгосонуудаар ехэ түхеэрэлгэнүүд станцида абаашагдаа. Замбуулин хадаа замбуулин лэ ха юм даа. Хэрбээ тэрэнэй газаа талын түхэл шэнжэ тухай хэлэхэ болоо һаа, тэрэ түрүүшынхиһээ ондоошог болоһон байна. Бүрезһэнэйнь үнгэ хубилаа, зарим газарта шэрэнь муудаа.

Монгол космонавтын бэеын ямар байһаар журналистнууд һонирхобо. Ушарынь юуб гэхэдэ, ниидэхэнээ хэдэн һара урда тэд тэрэ операци хүүлүүлһэн юм.

— Намда ямаршье гомдол байхагүй, бэемни һайн, —гэжэ Ж. Гуррагча хэлэбэ. — Намда операци хэжэ, ниидэлгэдэ бэлдэхэдэмни туһалһанайнь түлөө совет медигүүдтэ баяр хүргэнэб. Бухы юумэнэй һайнаар үнгэрхэ байнандань һэжэглээгүй һэм.

Тэндэ түрэһэн хоёр багашуулда замбуулинай баатарнуудай нэрэнүүд үгтөө гэһэн мэдээсэл совет-монгол экспедициин хүдэлмэрилхэ үедэ Улаан-Баатарһаа ерэһэн байна.

— Энээниие дуулахада, ехэл аятай зохид байба, — гэжэ Владимир Джанибеков хэлээ. —Манай нэрэнүүдые абаһан нялха үхибүүдтэ элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыень хүсэнэбди. Амгалан тайбан байдалай оршон мандахые хүсэнэбди.

Заншалай ёһоор Ж. Гуррагча Космонавтнуудай сэсэрлиг соо хани барисаанай һүлдэ, эб найрамдалай һүлдэ болохо модо тариба.

В. ОВЧАРОВ,
ТАСС-ай корр.

Байконур космодром.

БОЛГАРИИН КОММУНИСТНУУДАЙ СЪЕЗД

СОФИ. (ТАСС). Болгариин Коммунис партийн XII съезд мартын 31-дэ нээгдэбэ. Делегадууд — хүдэлмэришэдэй, таряашадай, интеллигенциин түлөөлэгшэд Болгариин ниислэл хотын түбтэхи «София» гэжэ арадай Соёлой ордоной зал соо сугларһан байгаа. Социалис оронуудай аха дүү партинуудай, коммунис болон хүдэлмэришэнэй бусад партинуудай, арадай-демократическа партинуудай ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй делегацинууд съездэ ерээ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын Компартийн ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Щербицкий түрүүтэй КПСС-эй делегаци айлшадай дунда бии.

БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Т. Живков ЦК-гай тоосоото элидхэлтэйгээр, партийн саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд тушаа үгэ хэлэбэ.

Болгарида хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулгын программые БКП-гэй баталан абаһанһаа хойшо түрүүшын арбан жэл үнгэрөө гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэ үе соо хэгдэһэн ажал хэрэгүүдтэ партийн Центральна Комитет һайн сэгнэлтэ үгэнэ. Промышленностьда, хүдөө ажахыда, барилга дээрэ, соёл культурада, ниитын ажабайдалай бухы һалбариннуудта ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Манай социалис Эхэ орон һалбаран хүгжөө, Болгари дэбжэлтэдээ шэнэ амжалтануудые туйлаа.

Партийн X болон XII съезднүүдэй хоорондохи үе соо ороной национальна доход хоёрһоо үлүү дахин дэшэлээ. 1970 ондо НРБ-гэй гол фондууд 33 миллиард лев байһан һаа, 1980 оной һүүлдэ 77 миллиард левтэ хүрэбэ. Энэнь хоёрһоо үлүү дахин ехэ болоно бшуу.

Партийн Центральна Комитет «Партийн хүдэлмэри, доолоодохи табан жэлдэ (1976—1980 онууд) НРБ-гэй социально-экономическа ба соёлой хүгжэлтэ тухай, наймадахи табан жэлдэ (1981—1985 онууд), мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тухай БКП-гэй XII съездын Тезисүүдые» зубшэн хэлсэжэ баталалгада табина гэжэ Т. Живков үргэлжэлүүлбэ.

Социалис байгуулалтын үедэ экономическа ба оюун бодолой асари ехэ хүсэ бии болгоһоной үндэһөөр Болгариндa хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулагдажа байна. Ороной материально-техническэ үндэнэ һуурида шанарай ба тоогой талаар шэнэ хубилалтануудые хэзбди. Эрдэм, техникын шэнэ туйлатануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар энэ туйлагдаа.

Хоёр болон олон талын үндэһэ һуури дээрэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудтай уласхоорондын социалис экономическа харилсаанда, нэн түрүүн НРБ-гэй ба СССР-эй хоорондохи али бухы холбоондо, бүри ойртолсолгодо манай хабаадалсалгые үргэдэхэ гэзэшэ Болгариин гадаадын экономическа политикын гол зүйл болоно гэжэ Т. Живков тэмдэглээ.

Дэлхэй дээрэхи байдалые, партийн гадаадын политическэ ажал ябуулгые найруулан шэнжэлхэдээ, үнгэрһэн эб найрамдалые бэхижүүлхэ ба шахардуу байдалые һуларуулха хэрэгтэ элитэ ехэ амжалта, илалтанууд туйлагдаһан байна гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ.

КПСС-эй эб найрамдалта политика, хүшэр бэрхэшээлтэйгээршье һаа, бодото байдалда бэелүүлэгдэжэ байна. СССР-эй болон нүхэр Л. И. Брежневэй еөрын үүсхэлээр Хельсинкидэ түүхэтэ амжалта туйлагдаа һэн. Тэдэ амжалтанууд Европо түбидэ шэнэ политическэ байдал тогтоогоо. Эдэнь бухы дэлхэй дээрэхи оршон байдалда һайнаар нүлөөлөө.

Империализмын харата муухай, эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта Хитад онсо үүргэ дүүргэнэ. Советскэ Союзда зурюу харша, эзэрхэг түримхэй политикаяа бэелүүлхэдээ, Хитадай хүтэлбэрилэгшэд бухы дэлхэй дээрэхи хархис хүсэнүүдые дэмжэнэ, хүршэ олон оронуудтаа бүтэхэгүй эрилгэнүүдые табина, эдэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсана, эзэрхэг түримхэй ябуулганууdые үүдхэнэ.

БКП гадаадын политическэ ажал ябуулхадаа, Советскэ Союзай, Вьетнамай, ГДР-эй, Кубын, Лаосой, Монголой, Польшын, Румынийн, Венгриин ба Чехословакийн партинуудтай, оронуудтай болон арадуудтай хани барисаагаа, али бухы харилсаа холбоогоо бэхижүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Болгариин Арадай Республика социалис хани нэгэдэлэй бата хубинь байгаа, мүнөөшье байнаар.

Советскэ Союзай Коммунис партитай, Соведүүдэй агуу-ехэ оронтой, совет арадтай аха дүү ёһоной харилсаагаа али бухы талаарнь бэхижүүлхэ гэзэшэ манай ажал ябуулгын шухала хэрэг болоно.

КПСС-эй делегациие толгойлогшо В. В. Щербицкий съезд дээрэ амаршалын үгэ хэлэбэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй, коммунистнуудай, совет хүнүүдэй үмэнэһөө тэрэ Болгариин аха дүү Коммунис партийн съездын делегадууdые халуунаар амаршалба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневнэй таанадта, хүндэтэ нүхэдүүд, Арадай Болгариин бухы коммунистнуудта, ажалшан бухэндэ үнэн зүрхэнэй амаршалга, һайн һайханиие, хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулгын хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлахыетнай хүсэнэб гэжэ тэрэ хэлээ.

БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Тодор Живков Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл хэхэдээ, үнгэрһэн табан жэлэй дүнгүудые гүнзэгыгөөр шэнжэлбэ. БКП-гэй XI съездһээ хойшонхи үе соо ямар ехэ хүдэлмэриин хэгдэһые бата найдамтайгаар харуулна.

Һүүлэй арбан жэлэй турша соо болгар арадай амжаһан туйлатанууд ёһотойл патриотическа омогорхолой үндэһэ һуури, социализмын хизаарлашагүй арга боломжонуудай толотомо гэршэ жэшээ болоно. Таанадай туйлаһан амжалтанууд, хүндэтэ нүхэдүүд, танай үнэн ханинар, нэгэ уг зорилготой совет хүнүүдые, уласхоорондын бата эб найрамдалай түлөө, коммунизмын гэрэлтэ һайхан суртал һургаалнуудай түлөө тэмсэлэй соратнигуудые үнэн зүрхэнһөө баярлуулна. Болгариин Коммунис парти болгар арадай ёһотойл политическэ хүтэлбэрилэгшэ болоно гэжэ танай съезд үшөө дахин батална.

НРБ-гэй нэрэ хүндэ ехэтэй партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэ, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй элитэ мэдэжэ ажал ябуулагша, Советскэ Союзай үнэн хани нүхэр Тодор Живков түрүүтэй Болгариин Коммунис партийн Центральна Комитет марксистско-ленинскэ политическэ хараа шугамаа залан сэхээр бэелүүлнэ, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Манай орон тухай, Советскэ Союзай Коммунис парти тухай халуун дулаан үгэнүүд энэ зал соо хэлэгдээ гэжэ КПСС-эй делегациие толгойлогшо хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. Манай партийн XXVI съездын уласхоорондын удха шанарта үндэр сэгнэлтэ үгэнэндэтнай, тэрэнэй шиидхэбэриие Болгариндa үргэнөөр дэмжэнэндэтнай гүнэзгы сэдьхэлнээ баяр баясхалан хүргэнэбди. Коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд совет-болгар эбдэршэгүй хани барисаае хүндэлдэг, манай оронуудай харилсаа холбоое, манай арадуудай аха нүхэсэлые хэлбэришэгүйгөөр бэхижүүлхын тула бухы юумэ хэдэг юм.

Совет-болгар али бухы харилсаае хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ КПСС-эй ЦК, Совет правительство ехэ анхаралаа хандуулна. КПСС-эй ба БКП-гэй үзэл сурталай, политическэ нэгэдэл үе сагаар шалгагданхай. Энэнь бидэнэртэ илангаяа үнэтэй байна.

Манай партинууд ба гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд нүхэд Леонид Ильич Брежнев болон Тодор Живковэй саг үргэлжын харилсаан, уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд КПСС болон БКП-гэй, Советскэ Союз болон Арадай Болгариин холбоо барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ политическэ компас болодог юм.

Социалис байгуулалтын айхабтар булюу байһые, манай партийн үзэл сурталай ба эмхидхэлэй нэгэдэлые, Центральна Комитедые, агууехэ Ленинэй хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ, эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй, тэрэнэй Политбюрое няггаар тойрон жагсаһан бухы парти болон арадай нягта жагсаалтай байһые КПСС-эй XXVI съезд батаар гэршэлэн харуулба.

Манай зохёон байгуулхы түсэбүүдые нилүүлхын тула эб найрамдал хэрэгтэй. Бата бэхи, найдамтай эб найрамдал. Иимэ эб найрамдалай түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэбди. Уласхоорондын байдалые улам һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн шэнэ үүсхэлнүүдые манай парти XXVI съезд дээрэ гаргаһан байна. Эдэ бүгэдэ совет эб найрамдалта программые үргэлжэлүүлэн хүгжөөһэн ушар болоно.

Уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудта бүтэмжэтэй һайнаар, залаг сэхээр хандэнабди. Тэрэ дэлхэйн арадуудай үндэһэн аша туһада, хүгжэлтэ дэбжэлтын ба социализмын аша туһада харюусана.

Үгынгөө түгэсхэлдэ В. В. Щербицкий Болгариин коммунистнуудай съездэ аша үрэ ехэтэйгээр худалхыень хүсөөд, БКП-гэй, совет-болгар эбдэршэгүй бата хани барисаанай, эб найрамдалай ба коммунизмын хүндэлэлдэ үреэлнүүдые табиба.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

КОММУНИСТНУУД ДУРАДХАНА

«Гусиноозерская» шахтын коллективэй 120 коммунистнуудай олонхинь үйлэдбэриин шиидхэхы участогуудта хүдэлдэг юм. Галта шулуу малтадаг В. С. Можаров, проходчик Б. С. Бальжиев, кузнец А. А. Серебренников болон бусад үльгэр жэшээтэ ажалаараа сут хүдэлдэг нүхэдтөө хүмүүжүүлхы нүлөө үзүүлнэ. Партиин гэшүүдэй эдэбхи, үүсхэлэй ашаар үйлэдбэридэ түрүү онод арганууд нэбтэрүүлэгдэнэ, ашаг үрэтэй хэмжээнүүд хараалагдана.

Манай коммунистнуудай суглаан дээрээ КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые зүбшэн хэлсэжэ, үнэн зүрхөөрөө дэмжэхэ зуураа, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ урдаа табигдаһан зорилго тушаагаа тодорхойгоор хөөрэлдэбэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ манай коллектив 2,5 миллион тонно шулуу нүүрһэ абаха түсэбтэй юм. Хэрбээ урдахи табай жэлэй туршада газар доогуур 27 километр проходко малтажа, нүүрһэ абаа һаа, харин шэнэ табан жэлдэ 34—35 километр малтагдаха. Ушар юуб гэхэдэ, жэл бүри нүүрһэнэй хэбтэшын геологическа байдал орёо хүшэр болоно.

Гэбэшье эды шэнээн түлишэ малтажа абаха арга боломжотой байһанаа манай коммунистнуд, бүхы коллектив мэдүүлнэ. Бүхы арга боломжонуудаа тодорхойгоор тоолон хаража үзөөд, табан жэлэй түсэбөө гадуур нилээд ехэ нүүрһэ арадай ажахыда, эльгээхэбди гэһэн социалис уялга абаа. Тусхайлбал, мүнөө жэлэй түсэбые 5 мянган тонноор үлүүлэн дүүргэхэ хүсэлэнтэйбди.

— Амжалтын үндэһэ һуури жэлэй эхинһээ табиха гэжэ оролдонобди, — гэжэ коммунист В. Г. Сидоркин суглаан дээрэ хэлээ. — Манай 2-дохи участогай коллектив сүүдхэ бүри мянган тонно нүүрһэ малтана гэхэ гү, али даабаряа 10 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Январь һарада 20 мянган тоннын орондо 22.700, февральда 17 мянганай орондо 21.200 тонно шулуу нүүрһэ абаһан байнабди. Энэ туйлатаар бидэнэр һанаагаа амарнагүйбди. Юуб гэхэдэ, үшөө ехэ амжалтануудые туйлаха арга боломжотой гээшэбди. Тиимэнээ ажалдамнай ушардаг дутуу дунданууде бүхы коллективэй хүсөөр усадхаха ёһотойбди. Нэгэдэхеэр, нүүрһэнэй хэбтэшын байдалые манай инженерно-геологическа албан тодорхойгоор элирүүлнэгүй. Газарай хүрьһэнэй шэнжые уридшалан тодорхойлоод, имагтал тиимэ эрхэ байдалда хүдэлгэдэхэ таарамжатай түхеэрэлгэнүүдые эртээнһээ бэлдэхэ хэмжээнүүд хүсэд абтанагүй гэжэ тэмдэглэхэдэ болоно. Һайн бэлэдхэлгүйгөөр шэнэ уурхай малтахадаа, жэшээлхэдэ, үнгэрһэн ноябрь һарада газар дорохи үһантай дайралдажа, бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ шадаагүй һэмди. Иимэ ушарнууд байд гээд лэ тохёолдоно. Тэрэшэлэн бүхы албануудай хүдэлмэриин харилсаа холбоое һайжаруулха хэрэгтэй. Электромеханическа албан шахтернуудай эрилтэ захилые саг болзортонь, һайн шанартайгаар бэелүүлнэгүй. Эндэхи мастерскойн болон хамһабариин албанай хүдэлмэрилэгшэд, мүн инженерно-техническэ албан социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабааданагүй, тодорхой уялганууде абанагүй гэжэ нүхэр Сидоркин тон зүб хэлэбэ.

— Үнинэй хүдэлдэг, дүршэлтэй, алдар солотой болоһон шахтернуудай жэшээгээр залуу халаанние һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхарал горитойгоор хандуулагданагүй. Коллективтэ олонхинь наһажаад хүнүүд болоод байна. Тиимэнээ коммунист бүхэн залуу хүдэлмэришэнние шефтээ абажа, мэргэжэлдээ һургаха ёһотой, — гэжэ коммунист А. А. Серебренников дурадхал оруулаа.

— Үйлэдбэри мүнөөнэй эрилтэдэ харюусаха зэргэтэй. Зүгөөр нүүрһэ малтадаг техникын олонхинь хуушаранхай. Шэнэ комплекснуудые захихадаа, эндэхи эрхэ байдалда таарамжатай техникэ асаруулха гэжэ оролдохо ёһотойбди. Хэрбээ мүнөө проходческо 3 бригада хүдэлжэ байбал, һаяар үшөө нэгэ бригада эмхидхээгүйдэ аргагүй. 5 комбайнда захил хээд, арбаад хүнүүдые һуралсалда эльгээгээбди, — гэжэ коммунист С. В. Тумуров хэлэнэ.

Коммунистнуудай дурадхалнуудта партийна организаци, шахтын дирекци анхаралаа ходо хандуулжа байдаг. Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые зүбшэн хэлсэхэ үедэ орохон дурадхалнуудые онсо хиналта доро абаад, тодорхой хэмжээнүүдые хараалаабди. Коммунист бүхэнэй дурадхал бүхэн анхаралтайгаар шэнжэлэгдээ. Болохотой һанамжа дурадхалнуудые хараалагдаһан хэмжээнүүдтэ оруулаабди. Дурадхал оруулһан коммунист бүхэндэ тэрэ дары харюусаһан байнабди.

П. ФОРТУШЕНКО,
«Гусиноозёрская» шахтын парторганизацин секретарь.

Зоригжол нэмэнэ

Эдэ үдэрнүүдтэ бидэнэр манай партиин эзлжээтэ съездын хүдэлмэриие хараа һаа алдангүй байгаабди. Эндэ КПСС-эй, ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн тоосоото, мүн 1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тухай СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Тихоновэй элидхэлнүүдые шагнаад байһадаа, улам урмашан ажаллаха, эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ, ажаһуудалаа улам һайжаруулха хүсэл үшөө хүсэтэйгөөр түрэнэ.

Манай «Маяк» колхозой механизаторнууд үнгэрэгшэ жэлдэ гектар бүриһөө 16,9 центнер таряа хуряажа абаа һэн. Урдань үрэжэл багатай, шулуу шохойгоор элбэг манай колхозой газар дээрэ арбаад центнерһээ дээшэ таряа ургуулхань бэрхэтэй гэлсэдэг байһан юм. Тэд бидэнэр, мүнөө үеын механизаторнууд, нимэ һанамжа буруу гэжэ бодото ажабайдалайнгаа жэшээгээр элирхэйлэн харуулаабди.

Хүн зоной һуудал байдалые саашадань һайжаруулхын тула хүдөө ажахые хүгжөөхэ гэжэ партиимнай XXVI съезд заагаа бшуу. Бидэ энэ политикые бүримүһэн дэмжэжэ байһанаа мэдүүлнэбди. Мүнөө жэл гектарай 17 центнер, харин арбан нэгэдэхи табан жэлэй һүүл багта 20-өод центнер таряа ургуулхаар бэеэ зэһэнхэйбди. Энэ зорилгодоо хүрэхын тула механизаторнууд гансашье машина, техникээ һайн мэдэхэ бэшэ, мүн хүдөө ажахын ургамалнуудые ургуулха технологи шудалха, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

Мэнэ гэһээр лэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хабарай тарилгын хүдэлмэри эхилхэнь. Эндэ үндэр бүтээсэтэйгөөр хүдэлхөөр манай механизаторнууд зэһэнхэй. Мүнөө бэлэдхэлэй һүүлшын хүдэлмэри дүүргэгдэжэ байна.

С-Д. ШЕНХОРОВ,
Түнхэнэй районой «Маяк» колхозой механизатор, КПСС-эй гэшүүн.

БАМ ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭ АРГАТАЙ

— Тоннельнэ 11-дэхи отрядай коллектив долоон жэлэй туршада БАМ-ай барилгада хабаадалсана. Энэ хугасаа соо 80-яад миллион түхэригэй барилга хэзэ. Жэлһээ жэлдэ коллективнай ехэ хэмжээнэй ажал дүүргэнэ. Хэрбээ 1976 ондо бидэ 3 миллион түхэригэй барилга хэһэн байбал, байгша ондо 12,2 миллион түхэригэй барилга хэхэ даабаритайбди. Коллективнай урдаа табиһан зорилгоёо бодото дээрэнь бэлүүлхын тула хаба шадалаа гамнангүйгөөр ажаллана, — гэжэ тоннельнэ 11-дэхи отрядай партийна организацин секретарь А. Я. Исхаков хөөрөө һэн.

Тоннельнэ 11-дэхи отрядай коллектив Буряадай участок дээрэ эгээл түрүүлэн БАМ-ай барилга эхилһэн, дүршэл шадабаритай болоһон коллектив. Эдэнэр Уланхаанһаа Уоян тээшэ самсаал сабшалсажа, авто-харгы барилсаад, холын хойто нютагта Тоннельный, Северомуйск посёлогуудые бодхоолсоһон. Һүүлээрнь Хойто-Муяын хаданууд доогуур тоннель малтаха ажал эхилһэн юм. Тус отрядай коллектив байгаалиин бэрхэшээлнүүдһэ айжа, сухарингүйгөөр тоннель, транспортно-дренажна штольни малтана. Гүрэнэй даабари, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байдаг дээрэһээ «Агуу Октябриин 60 жэлэй нэрэмжэта коллектив» гэһэн нэрэ солодо хүртэһэн юм.

Хойто-Муяын тоннель малтаха хүдэлмэрида бэлиг шадабаряа, хүсэ зоригоо зорюулан ажаллажа байгаа тус отрядай гэшүүд гайхамшаг баатаршалга харуулна. 30—40 градус халуун үһанай, гранит шулуунай, хэзээдэшье гэдэдэггүй газарай дундуур тоннель, штольни малтан, метр метрээр урагшаа дабшана. Тоннель болон штольни малтаха ажалда шэнэ, бүтээсэ ехэтэй техникэ хэрэглэгдэнэ. 1979 ондо штольни малтаха ажалда «Робинс» гэжэ түхеэрэлгэ хэрэглэжэ захалаа бэлэй. А. Г. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүү шэнэ түхеэрэлгые шадамар бэрхээр ашаглажа, һарадаа 160—170 метр штольни малтадаг болобо. Энэ яала һайн. Саашадаа энэ зэргээр хүдэлөө һаа, Хойто-Муяын тоннель малтаха хүдэлмэри мүн лэ хурдан түргэнөөр хэгдэхэ зэргэтэй.

А. Г. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд байгша ондо 1900 метр штольни малтахаар зорилго урдаа табиба. Энэ хүнгэн бэшэ хэрэг. Хамаг хүсэ шадалаа элсүүлэн, арга боломжонуудаа сүм хэрэглэжэ шадабал, даабаряа дүүргэхэл байха. Ажалай Улаан Тугай орденто В. И. Бартын хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив эрхим һайнаар ажалладаг заншалтай. Тоннель малтадаг түхеэрэлгэнүүдые зэһабарилжа, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулна. Тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэд партиин XXVI съездын шиидхэбэри бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулхаар шиидэнхэй. Хүдэлмэришэд хубиин уялга абаад, тэрэнэ бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ. Участогуудай, бригадануудай коллективүүд мүрысөөнэй хэлсэ хоорондоо баталанхай.

Коммунист О. Л. Зикунай хүтэлбэрилдэг участогай коллектив һара бүриингөө даабарие 10—15 процентээр үлүүлжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. И. П. Слепкын хүтэлбэрилдэг участогай хүдэлмэришэд даабаряа хододоо үлүүлжэ, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулһаар.

Тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэд партиин XXVI съездын материалнуудые тон анхаралтайгаар шудалжа, тодорхой зорилгонуудые урдаа табина. Эдэнэр байгша ондо 1900 метр штольни, 900 метр түмэр замай тоннель малтахаар шиидэнхэй.

— Бидэ иимэ ехэ хэмжээнэй ажал хэзээдэшье дүүргэгүйбди. Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдээр зоригоһон хүдэлмэришэд даабаряа дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулна. Бидэ түрэнэй даабари болон уялгаяа дүүргэхэл байхабди, — гэжэ тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэд мэдүүлнэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ даабарие болзорһоонь урид декабриин 29-дэ дүүргэхээр уялга абаһан юм. БАМ-ай барилгын эхилһэн үдэрһөө Хойто-Байгалда ажаллажа байгаа коллектив үгэдөө хүрэхэл байха.

К. ЖАМЬЯНОВ.

КОСМОНАВТИКЫН ХУУДАҺАНУУД

Юрий Гагаринай ниидэһэнһээ хойшо үнгэрһэн 20 жэлэй турша соо совет космонавтика толотоомо амжалтануудые туйлаа. Ракетнозамбуулинай эрдэм, техникын түүхэдэ зорюулагдаһан симпозиум Москвада, Эрдэмтэдэй байшан соо нээгдэбэ.

Дэлхэй дээрэхи түрүүшын замбуулинай жолоодогдодог онгосын ниидэнэнһээ хойшо 20 жэлэй ой энэ жэлдэ гүйсэхэнь гэжэ СССР-эй Науканууда академиин вице-президент, «Интеркосмос» гэжэ советэй түрүүлэгшэ академик В. Котельников ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ.

Совет космонавтикын элитэ ехэ амжалтануд тухай үни удаан саг соо үргэлжэлһэн ниидэлгэнүүд бата найдамтайгаар харуулна. Дэлхэйн түрүүшын космонавт 108 минута соо Газарые тойрон дабшаа һэн. Нёдондо Леонид Попов Валерий Рюмин хоёр 185 сүүдхэ соо замбуулинай дайдада хүдэлһэн байгаа.

Космонавтикые хүгжөөлгын түрүүшын алхамуудаа тэрэ К. Циолковскиин гайхамшагта зохёолшуудта, Ф. Цандерай, Ю. Кондратюгай, В. Ветчинкинэй, мүн бусад эрдэмтэдэй зохёолнуудта үндэслэнэ. Тэрэнэй хүгжэлтын хуудаһанууд академигүүд М. Келдышэй, С. Королёвой нэрэтэй нягта холбоотой юм.

Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлхэ симпозиумой хүдэлмэридэ совет элитэ ехэ эрдэмтэд, конструкторнууд, СССР-эй лётчик-космонавтнуд, гадаадын эрдэмтэд, совет замбуулинай онгосонуудта, «Салют-6» гэжэ станци дээрэ ниндэһэн аха дүү социалис оронуудай космонавтнуд хабаадана.

(ТАСС).

Совет орон дотор

БАМ ТУХАЙ ФИЛЬМ

«Такие же, как мы» гэһэн БАМ тухай түрүүшын уран һайханай фильмые Байгал-Амарай түмэр замай залуу барилгашад эгээн түрүүшээр харабад.

Түмэр замай түрүүшын барилгашадай ажалай баатаршалга тухай, зуун жэлэй барилга дээрэ тэдэнэй шэнжэ шанарай хатуужан бүридэһэн тухай Москвагай кинематографистнуд режиссёр Э. Ходжикянай хүтэлбэри доро экран дээрэһээ хөөрэнэ. Мэдээжэ артистнар А. Збруев, П. Вельяминов, Л. Удовиченко гэгшэд мүнөө үеын хүнүүдэй образуудые байгуулһан байна. Северобайкальскда болоһон премьерые зүбшэн хэлсэлгэ тон һонирхолтойгоор үнгэрөө. Фильм бүхэсоюзна экран дээрэ удангүй харуулагдажа эхилхэ юм.

СЕВООБОРОТ — УРГАСЫН НҮХЭСЭЛ

Амударьягай адагай оршондохи барайгар ургуулдаг ажахынууд хүсы үбһэ тарижа эхилбэ. Узбегэй барайгарай эрдэм-шэнжэлгын институдта зохёогдоһон дүрбэн полиин шэнэ севообородой ёһоор энэ ургамал таригдана. Шэнэ севообородой ёһоор, нэгэ полидо тэжээлэй ургамалнуудоороһон болгогдохо хүсы үбһэн гү, али соя, үгы һаа намарай хара таряа, бусад гурбан полидонь барайгар таригдадаг байна.

Эдэ ургамалнуудай таригдадаг полиин түхэреэн жэл соо хэрэглэгдэдэг дээрэһээ шэмэ ехэтэй тэжээл ехээр абаха арга олгоно гэжэ туршалганууд харуулна. Ногоо сабшаһанай һүүлээр миил хоёрдохи сезондо барайгар тарина. Тиихэдэ хүсы үбһэ, соя ба хара таряа газарай үрэжэл дээшэлүүлгэдэ туһа нэмэри болодог юм. Иимэ ногооной һүүлээр таригдаһан барайгарай ургаса гектарай 80—95 центнертэ хүрэдэг.

Институдай эрдэмтэд зургаа ба арбан полиин ашаг үрэ ехэтэй бусадшье севообородуудые зохёонхой. Тэрэнэй ёһоор тарялангай 70 шахуу процентые барайгар эзэлдэг байна.

ДЕПУТАДУУДАЙ ХИНАЛТА ДОРО

Тбилисиин «Электровозостроитель» нэгэдэлэй шэнэдхэн зэһагдаһан цехүүд городой үйлсэнүүдые шэмэглэн гоёоно. Национальна нинтэ нэгэн түхэл маягтайгаар бүтээгдэһэн корпусууд мүнөө үеын барилгануудтай тон зохидоор тааранхай.

Проект дотор түрүүшээр эдэ цехүүд нэгэ янзын байһан юм. Тэд нэгэдэлэй депутадуудай бүлэг проект зохёогшодые дэмжэгүй һэн. Тэдэнэй гүйлтаар архитекторнууд тааруу зохид байшангуудай проект табяа һэн. Арадай һунгамалнууд хүдэлмэриин болзорто, графигташье хубилалта оруулһан байна. Эгээн түрүүшээр гэр бүлэтэйшүүлэй хамтын байра, нинтын эдеэ хоолой комбинат, үхибүүдэй саад барижа эхилээ һэн. Харин һүүлдэнь үйлэдбэриин байранууде шэнэлэн заһаа. Энэнь дэмы бэшэ: цехүүдые шэнэдхэн һэльбэлэнэй һүүлээр нэгэдэлэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо хоёр дахин олошорхо ха юм.

Тбилисиин станок бүтээлгын нэгэдэлэй гол предприятиин түрүүшын эзлжээе болзорһоонь урид шэнэлэн заһаха хэрэгтэ арадай һунгамалнууд байнал хабаадалсаһан байна. Депутадуудай эрилтын ёһоор «Советская Грузия» гэжэ камвольно-сэмбын комбинат дээрэхи хуушарһан түхеэрэлгэ һолгэгдэнэн байна.

ШУБУУД ОЛОШОРНО

Шевченко хотын урда захада Караколь нуурай эрье дээрэ хотын хүн зон ажалай үдэрэй һүүлээр олоороо суглардаг юм. Тон хоморой шубуудые нааршаан харахаяа хүгшэн залуугай нишэ ерэдэг.

Дабһатай үһые сэбэрлэхэ комплексын ашаар энэ нуур байгуулагдаһан байна. Мангышлагай территориально-үйлэдбэриин нэгэдэлэй булта шахуу хото городуудай болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудые тэрэ үһаар хангадаг. Үбэлэй хүйтэнэй үедэ тогтоогдомол энэ сөөрэмдэг хэдэн зуугаад шубууд, тэрэ тоодо, «Улаан дэбтэртэ» оруулагдаһан шубууд байрладаг юм.

Казахстанай эгээл залуу областной түбүүдэй нэгэнэй оршодог Меловой хушуунай ан амитад, шубууд улам олошорно. Городой кварталнуудта ургуулагдаһан шугынууд, сэсэрлигүүд тааруу зохид эрхэ байдал байгуулна бшуу.

БАГША, ФОТОГРАФ, ПРОПАГАНДИСТ

Вильнюсэй хүнгэн промышленностиин техникумэй багша О. Пасдайте гэгшын суглуулһан «Литвагай уран зохёол» гэжэ нэрэтэй выставкэ республикын хото городуудта, тосхонуудта эльгээгдэбэ. Уран зохёолшодой фотопортредүүд, Литвагай ниислэл хотын соёлой ажабайдалай шухала үйлэ хэрэгүүдые харуулһан зурагууд, авторнуудай бэлэглэһэн номууд экспозицидань ороно.

Мэргэжэлээрээ багша, хүсэл абьяасаараа фотограф ба пропагандист Она Юозовна хорин жэл соо фотокамераа орхидоггүй юм. Тэрэнэй суглуулһан коллекци багшанарта ехэ хэрэгтэй болодог. Литвагай ССР-эй Гэгээрэлэй министерствын Паедайте гэгшын уран һайханай фото-зурагуудай үндэһөөр гаргаһан диафильмнууд һургуулинуудта хэрэглэгдэдэг. Багшын буулгаһан соёлой уран бэлигтэнэй олохон портредүүд республикын Науканууда академиин Литовско хэлэнэй ба литературын институдта хадагалагдажа байдаг.

(ТАСС).

СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙ

АЖАЛАЙ ҮЗҮҮРТЭ АЛТАН

Үйлэдбэриин онсо гайхамшаг туйлалтануудай түлөө, арбадахи табан жэлэй даалгабаринуудые, социалис уялганууда болзорһоо урид дүүргэһэнэй, ажалай габьяа гаргаһанайнь түлөө Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ Улаан-Удын нарин сэмбын комбинадай директор Альцман Клавдия Павловнада Социалис Ажалай Геройн нэрэ эзргэ олгохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ мэнэ һаяхан ороной бүхы газетэнүүдтэ толилогдобо. Энэ дээдын дээдэ нэрэ солодо хүртэхэ гээшэ үнэхөөрөө шэн баатаршалгын аша үрэ болоно. Нүхэр Альцман дурсагдаһан предприятие баахан фабрика байхаһаань эхилээд, тэрэ холын 1953 онһоо хойшо таһалгаряагүй шахуу хүтэлбэрилжэ, бүхы Росси дотор мэдээжэ комбинат болоторнь хүгжөөһэн, эршэ зоригтойгоор, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа, жэлһээ жэлдэ, илангаяа арбадахи табан жэлэй туршада үнэхөөрөө гайхамшаг түйлалтануудые амжажа шадаһан байна ха юм. Хүн зоной хэды шиидхэхэ байбашье, хүтэлбэрилэгшэһөө ехэнхи юумэ дулдыдагаг гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Комбинат «Коммунис ажалай предприяти», «Үндэр соёл болбосоролтой предприяти» гэжэ хоёр дахар хүндэтэ нэрэ солотой болоһон байна. Үшөө энэ предприяти Ленинскэ комсомолой нэрэ солодо хүртөө һэн шуу. Энэ баһал гүнэзгы ушар шалтагаантай. Комбинадай нарин сэмбэшэд арбадахи табан жэлдэ юһэн мянга үлүүтэй километр гэхэ гү, али СССР ороной зүүн захаһаа баруунни холын хизаар хүрэтэр дэлгээ һаа, хүрэхэ—иимэ ехэ продукци гаргаһан, энэнь мүнгэн дээрэ абажа бүридхэжэ үзөө һаа, 2 миллиард 131,5 миллион түхэригэй сэнтэй худалдагдаһан эдлэл болоно. Түсэбтэ даалгабариһаа хэдэн миллион түхэригөөр үлүү... Комбинадайхид 1976 онһоо эхилээд гэхэ юм гү—үнгэрһэн арбадахи табан жэл соо РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугые хэндэшье үгэнгүй барижа ябаа. Үшөө баһа нэгэ гайхамшагынь юун бэ гэхэдэ, 3600 хүн ами нэгэн, эбтэй эетэйгээр худэлжэ, комбинадайнгаа үнгэрһэн табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид—декабриин 16-да дүүргээ. Энээнэй эсэстэ түс предприяти бүхы Россин Федераци дотор суурхаа, энээнтэй нэгэн доро Буряад ороной ниислэл Улаан-Удымнай нэрэ соло аяар холуур алдаршаа. Аятайл даа юу хэлэхэб!

Теэд энэ алдар солын, амжалта дэбжэлтын эхиндэ Альцман Клавдия Павловна байна бшуу. Нэн түрүүн энэ хүнэй намтарыень халта дурдая. Красноярска хизаарай Ермаковско районой Жиблахты гэжэ Шушенскһаа 25 километр хараанда оршодог тосхондо тэрэ тоонтотой юм. Мүнөө районойнь центр Ермаковск тосхондо Ленин багша залуудаа, Шушенскда сүлэлгэдэ байхадаа ерэһэн, хүн зонтойнь уулзаһан юм. Иигэжэ бүри хубисхалһаа холо урид тэндэ Владимир Ильич тухай—хурса гэгээн ухаатай гайхамшаг хүн тухай үльгэр домогууд, магтаал дуунуудшье түрэһэн бэлэй. Эдэнь түмэршэ дархан Павел Васильев гү, али тэрэнэй үхин Клавдия Васильевадашье (мүнөө нүхэрэйнгөө нэрээр Альцман) ехэ нүлөө үзүүлһэниинь сохом лэ. «Энэнэ дээрэһээ минии эхин һайхан мэдэрэл, эхин дуун түрөө юм», —гэжэ Клавдия Павловна мүнөөшье омогорхон, баясан хөөрэдэг.

Тиигээдшье эдир залуухан Васильева «һураха, һураха, һураха» гэһэн агууехэ захяа заабариин ёһоор һуралсал, болбосоролой хойноһоо эдэбхитэйгээр эрмэлзээ һэн. Жиблахтыдаа арбан класс дүүргэмсээрээ, далайн кораблиин капитан болохо хүсэлтэйгөөр хеэрэлгэдэ, болбосон түсэ-тэй бололгодо мүнгэ зоригжоо гарахаараал гараа юм бэ. Харин комбинадай хүдэлмэришэдэй ажаһуудалай асуудалнууде нүхэсэл һайжаруулгада хүрэлцэн һэн табан жэл соо 14 миллион түхэриг гаргашалагдана. Тиихэдэ 280 багашуулай ажалтай туд тудтаа 80 квартиратай гэр, 120 квартиратай байшан гэр гэр, гэр бүлэ болоогүй

Одессэ ошоод, юумэнэй бүтэхэгүй хадань тэрэ дары Иваново хотын текстильнэ институдта орожо шадаһан, тэндэ эрхим һайнаар һуралсан, инженер-механик болоод, үнөөхил сэбдэг сэнхир Сибирь нютагаа бусажа, Улаан-Удын сэмбын фабрикада хүдэлжэ эхилээ һэн. Тиихэдэнь «эхэнэр механик ерээ» гэжэ зарим эрэшүүл өөдэ абаха дурагүй байбашье, эрхим һайнаар ажалаа мэдэхэ, эрэлхэг зоригтой, шадабари ехэтэй хадань, үгэ хүүрыень үлүү булуугүй дууладаг, хүндэлдэг болоһон гэхэ. Бэрхэ байһан тула тэрэ урид ахамад механик болгогдоо. 1953 онһоо фабрикын директор болоһон, мүнөө хүрэтэр энэ тушаалдаа хүдэлжэ байһан намтартай юм. Тиихэдээ хэхэ ажалайнь хэмжээн, дэлгэсэ бүрил үргэн ехэ болоо һааб даа. Фабрикые бүхы дээрэнь мэдэхэ, ажал хүдэлмэриие эмхидхэхэ, түсэбэй дүүргэлтые бүхы дээрэнь хангаха — иимэ уялга, үүргын хүрэжэ ерэбэшье, Клавдия Павловна түрүүшыншье үдэрһөө эхилээд, түдэгэсөөгүй, холын хараатайгаар ударидажа эхилээ һэн. «Ами наһанаймни зорилго — ажал, гэр гуламтамни фабрика болоһон юм», — гэжэ нүхэр Альцман бүри тиихэдэ хэнэйшье асуухада харюусадаг һэн. Нэн түрүүн үйлэдбэри дээрэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ зорилго табижа, инженер-механигайнгаа эрдэм шадабари, эди шэдиие дахин харуулжа, машинна паркаяа бүхы дээрэнь зэһабарилуулһан, һэлгүүлһэн, шэнэлһэн байха юм. Үйлэдбэриингөө хуушан байшангуудта залгалаануудые барюулжа, шэнэ гэр байшангай торхо тодохоһоо эхилээд, айхабтар ехэ ажал хүдэлмэри нэгэ доро ябуулжа, эмхидхэжэ, ударидажа эхилээ һэн. Тиигээд бүд нэхэлгын технологи һайжаруулхын тула орон дотороо суурхаһан «Сүлөөтэ ажал» гэжэ Москвагай, мүн Купавинай нарин сэмбын фабрикануудай ажал хүдэлмэриие өөрөө ошожо хараһан байхаһаа гадна, мэргэжэлтэдээ тиишэ эльгээжэ, үлүү һайн талыень үйлэдбэри дээрэ эрид нэтэрүүгээр нэбтэрүүлжэ ерээд, тэдэнние удааншье болонгүй фабрикань ахижа гараһан байха юм. Иимэ холын хараатайгаар хүдэлхэһөө гадна, Клавдия Павловна үйлэдбэри дээрээ үдэр бүриин үй олон томо, жэжэшье асуудалнуудые үглөө-нүгөедэртэ хаян хойшолуулдагүй, үнэн зүбөөр, дары саг соонь шиидхэдэг зантай юм. «Ой модон үндэртэй, набтартай, олон зон һайтай, муутай» гэһэн үгэдэ хэтэ заяанһаа дурагүй. «Хүнүүд, хүдэлмэришэд бултаараан лэ һайн һайханууд байха ёһотой» гэжэ хэлэдэг, энэ үзэл бодолые баримталан бэелүүлхын хойноһоо оролдодог. Цехтэ гү, али хаана ямар дутагдал гаранаб — тэрэнэй ушар шалтагаанние ухамайшалан элирүүлэдэ, яаралтай хэмжээ абадаг. Хэн нэгэнэй гэнэдэжэ гү, ойлгомторгүй алдуу гаргаа һаань, хэлэжэ заажа үгэдэг. Харин зорёолоо һаань, эрид шанга эрилтэ табидаг... «Директортэ хизааргүй ехэ харюусалга, ажал хоёр байдаг. Харин нүгөө талаһаа хүн зондо ходол хэрэгтэй хүниинь байхаш. Мүнгэ зөөри — шинии мэдэлдэ. Хэрэгтэй ушарта өөрөө мэдэзд гаргашалхаш», — гэжэ нүхэр Альцман хөөрэдэг. Теэд кабинедтэнь ороод һуухада, гансахан часай хоорондо хэды олон хүн орожо, шухала болоһон асуудалнуудаа шиидхэжэ, заабари захяа абажа гарана гээшэб. Одоол «эсэхэгүй зүрхэн, элэхэгүй эрдэни» энэ гээшэ гү гэхээр. Үйлэдбэринь анхандаа — табяад гаран онуудта набтархан харанхы байшан гэрнүүд соо байрлаһан, утаа унаартаа дарагданги, нэрэ суушьегүй — жиирэй нэгэ жэжэхэн фабрика байһанаа хүсэд оньһожоруулагдаһан, мүнөөнэй томо комбинат болотороо ургаа. Цехүүд соогуурнь ябахада, сэбэр сэлмэг— ажаллаха, амилхадашье аятай. Энэ цехүүдые үргэдхэлгэдэ, түлуушуулай байха 450 хүн һууритай хамтын байра, Дэлгэ Онгостойдо өөнэдын профилактори, турбаза барюулдай инженер, технигүүд, дэлмэришэд ехэл үрмашаг баяртайнууд байдаг. Иигээд директор мэдэлдэ байна мүнгөө гаргашалдаг, хүн зондоо ехэ анхарал табидаг.

Хүтэлбэрилэгшэзэ хүдэлмэришэд ехэл хүндэлдэг, тэрэнэй хэлэһэн үгэ заабари «тэдэнэй — хуули» гээ һаа, балайнь алдуу болохогүй. Тэдэнэр мүнөө арбан нэгэдэхи табан жэлэй даалгабари түсэбые дүүргэхын хойноһоо түрүүшын һара үдэрһөө эхилээд, ямар ажалтай дабжэлтэтэйгээр ороодоо «Табан үдэрэй даалгабариндүрбэн үдэртэ дүүргэхэ!» гэһэн сортировочно цехэй хүдэлмэришэдэй үүсхэл бүхы комбинат соогоо дэлгэрээд, ажалтатайгаар бэелжэ байна. Илгабариин цехнэ Бальжинимаа Аюшеевагай ударидадаг комсомол-залуушуулай бригада — Буряадай комсомолой шанда лауреат энэ табан жэлэй һаа, ла эршэтэйсээр эхилжэ, Николай Спиридоновой тогоилдог бүд нэхэгшэдэй коллектив мүрысөөндэ илана...

Хэдэ мянган залуу хүдэлмэришэдее комбинат дотороо һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Клавдия Павловна саг үргэлжын анхарал табидаг. Юрэ хыдее бүхы предприяти дээрэнь энэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Директорнууд өөрөөнь эхилээд, зуугаараан һурган хүмүүжүүлэгшэд, ажалайнгаа дүй дүршэлые, эрдэм мэдэсые залуушуулда дамжуулан үгэдэг. «Залуу хүдэлмэришэн бүхэниие ажалай түрүүшүүлэй хэм хэмжээндэ хүргэхэ!» гэһэн уряа эндэ дэлгэрэнхэй. Энээнһээ уламжалаг, предприяти дээрэ залуушуулай дундаһаа ажалай түрүүшүүл урган гаража, өөдэдэ һурган хүмүүжүүлэгшэд болоно... Коллективэйнгээ хэлсэлгэ ёһоороо хэжэ, амалһан ёһоороо амжажа ябахада, директор хэды баярладаг бэ! Тиигээдэ үдэр бүриин юрьежэй тон жэжэ юумэндэ бэшэ, харин хүн зоноо үйлэдбэриин гол томо асуудал шиидхэлгэдэ зоригжуулдаг, «нобшо нозог ябадал гаргангүй, бэ даагаад, бэрхэ һайнаар хүдэлһэн хүнүүдтэ директорнай дуратай юм» гэлсэдэг.

— Би детдомноо арбан табан наһатайдаа эндэ ерэжэ хүдэлжэ эхилээ һэм, табан жэлэйнгээ даалгабариие болзорһоонь урид дүүргээб. Ахиа түрүүн намда ажалай амта тэнюулжа, ами наһанайм хэрэгзам, зол жаргал олгожо үгэһэн хүн Клавдия Павловна юм. Тэрэ хододоо намайе һонирхожо байдаг. Миниий ёһотойл эхэмни юм. Социалис Ажалай Герой болоһондоо хизааргүй баяртайб, — гэжэ табан жэлэй түрүүшүүлэй нэгэн 39 наһатай Нина Алексеевна Лаптева нулимса мэлмэрүүлэн.

Комбинадта гушаад жэл соо Клавдия Павловнагай хэлэн бүтээһэнние бултыень дурдахын хэды аргагүйшье

Л. И. БРЕЖНЕВ:

ШАХАРДУУ БАЙДАЛ ҺУЛАРУУЛХА ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ТҮЛӨӨ

РИМ. (ТАСС). «Леонид Ильич Брежнев. Ажабайдалай хуулиануд» гэһэн номые ороной томо хэблэлнүүдэй нэгэн—«Группа рицполи» итальян хэлэн дээрэ барлан гаргаба. Италиин уншагшадта хандаһан номой оршол болохо статья дотороо Л. И. Брежнев иигэжэ бэшэнэ:

Тамай анхаралда «Группа рицполи» хэблэлэй дурадхаһан номо дэлхэйн олон ороннудта барлагдан гаранхай. Энэ ушар Советскэ Союзые, тэрэнэй түүхые, тус ороной хүнүүдэй ажал хэрэгүүдые дэлхэйдэхинэй улам ехээр һонирходог боложо байнаюень түбхын түрүүн гэршэлнэ. Һайнаар танилсалга, мэдрэлгэ үгзеэ ойлголсохын тула шухала байдагынь элитэ.

Миниий үеын совет хүнүүдэй элдэб хуби заяануудтахи олон зүйлэн адли байха. Бидэнэр бултадаа дутаха дундадахые, түүхэй бэрхэшээлнүүдые, дайнай үеын уршагта ушаралнуудые, ямаршы баярые, өөһэдынгөө ажалай аша үрэнүүдэй түлөө амсогорхолые үзэһэн байнабди. Ороное коммунис ёһоор шэнэдэхын тула, арад зоной аша туһын тула, амгалан тайбан байдалай тулада хододоо хүдэлмэрилхэ гээшэ бидэнэр бүгэдэнь ажабайдалай уг зорилго болоно.

Өөрынгөө намтарта орошол бэшэхэ гээшэ юрын хэрэг бэ гэдэ зүбшөөрхэ бэшэт. Гэбэшье тиимэ орошол Советскэ Союзай ба Италиин хоорондохи харилсаан тухай зарим тэмдэглэлнүүдые лэ гуурһа бариха гэжэ шиидэһэнэй мэдэрнэб.

Хүн түрэлтэндэ Леонардо да Винчиие, Микеланджелые, Данте ба Вердиие, Гарибальди болон Грамшиие үгэһэн талай орон тухай һайн һанаан бодолнууд манай арадай дундаа хүнинһее хойшо түхэнхэй байдаг. Манай ороннуудай харилсаа холбооной түүхые баазэ болгоһоной хэрэггүй. Тэрээндэ хүндэлэгшье, барагаршье хуудаһанууд бии байнаа. Гэхэ зуураа эб зетэй, нэгэ һаналтай харилсаанай хоёр арадта хододоо ашатай туһатай, Европодо ашатай туһатай байдаг тухай ойлгоно аад, шухала үнэн ушарые түүхэн бодото хэрэгүүд лабдаг баталдаг байнаа, баталжа байна.

Советскэ Союз болон Италиин политическэ, экономическэ ба сойлой харилсаа холбооной замаар саашадаа холо хүрэхэ дебшажа шадаха гээд һананаб. Энэнэй тулада хоёр талиин бага бэшэ юумэн хэгдэз. Гэбэшье хэрэгтэй гэжэ үзэхэн арга боломжонуудай олон байнаниинь гэмшэлтэй. Юуһэ дэрэнэ тиимэ ушар тохёолдоноб? Этигэлсэлгын дутамаг байнаа, «хүйтэн дайнһаа» хойшо үлэһэн аймхай ябадал, буу зобсэгүүдые үрдилдэн түхеэржэ үргэлжэлһөөр байнаан ушар тэрэнэй гол шалтгаанууд болоно.

Гэхэтэй хамта сэрэгэй зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй тоймгүй олоор олошоруулагдажа байнаниинь политическэ түгшүүрилтэй байдалые улам дэбэргэнэ, дайн зайлашагүй болохо гэжэ бурууй ойлгомжо үүдхэнэ. Иимэ ойлгомжо амгалан харилсаанай ашаг туһада хохидол ушаруулна, эльэ хүсэ хүгдэлхэ, оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха, гадаада давлгуудые ашаглаха, тон аюултай үбшэнүүдые үгы хэхэ гэжэ мэтэн гол шухала асуудалнуудые хани холбортойгоор шиидэлгэдэнь Европын ороннуудта һаад тойбо гаргана.

Баруун Европын ороннуудта американ шэнэ ракетэнүүдые тавиан тодхолгын гуримаар бэшэ, харин сэрэгэй зүришэлдэлые һуларуулһанай, орон бүхэнэй экономическа арга боломжонуудта нэмэлтэ болгон, ажалые али али талада ашаглалгүй туһатайгаар хубаарилан бүтээлгын, зэд бараануудые, соевой туйлалтануудые халан абалсалгаяа үргэдхэнэй үндэсэй амгалан түбшэн, түгэс тааруу эб найрамдал хангалгын гол зүб зам туйлагдаха гээд этигэнэбди.

Шахардуу байдал һуларуулгын политикые баримталан, харилсаа холбоогоо нэгэ шатанаа нүгөөдэдэнь хүрэтэр дэбжэхэ, манай ороннуд Дундада далайн ороннуудтахи, Европо дүрбэдэхи, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые һуларуулха хэрэгтэ нилээд ехээр хубитаяа оруулжа шадаха.

Советскэ Союз Италиин Республикатай иимэл холбоо барисаа хангахые хүсэдэг байнаюа элирхэйлнэ. Номыем уншагшадай, бүхы итальян ханинарай энхэ тайбан, золтой жаргалтай байхыень түгэсхэлдөө хүсэнэб».

Номой хэблэгдэн гараһантай дашарамдуулан, тусхай ёһоной боложо, Италиин элитэ мэдээжэ политическэ ажал ябуулгашад, парламентын депутадууд, сенаторнуудд, дипломатическэ корпусой гэшүүд, газетэнүүдэй, национальна радио болон телевиденийн элитэ шэнжэлэгшэд тэрээндэ хабаадаа.

«Группа рицполи» хэблэлэй генеральна директор П. Джелли энэ ном тухай хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлбэ: мүнөө сагай мэдээжэ ажал ябуулагша, президент Л. И. Брежневэй итальянэй үгэнүүдтэй итальянецуудай танилсаха аргатай болоониинь тон шухала байна. Энэ номой хэблэгдэн гаралга — нэгэ хэрэг болоно. Хельсинкиин тобшололнуудые, арадуудай хоорондын харилсаа холбооной ба үгзеэ ойлголсолгын хаалга бодолые хүгжөөхэ хэрэгтэ оруулагдаһан шухала хубита болоно гэбэ.

ЭХЭ ОРОНДОО ҮНЭН СЭХЭЭР

КПСС-эй XXVI съездын шийдэбэринүүдые коммунистнууд, бүхы совет сэрэгшэд ехэ баяртайгаар угтаа. Советскэ Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодоной албатад парламентэй түсэбүүдые бодото дэлгэрэнь өөлүүлгэдэ хуонтаяа оруулхые оролдоно. Ушар Армиин ба Флодоной үзэл сурталаан хүдэлмэрлэгшэдэй московско зүбшөөн дээрэ тусхайлан тэмдэглэгдэз. Зүөлөөндэ хабаардуулгад партиин съездын шийдэбэринүүдые, нухэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото онцолые шудалха, тайлбарлаха нэбтэрүүлхэ зорилготой зүбшэн хэлсэбэ.

Советскэ Армиин, Далайн ба Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управленийн начальник армиин генерал А. А. Епишев зүблөөн дээрэ эндэхэл хээ. Партиин съездын бүхы заабаринуудые коммунист бүхэндэ, сэрэгшэ бүхэндэ ойлгуулахаа, съездын табиһан зорилгодые амжалтатайгаар дүүргэхэдэ бүхы албатадые хабаардуулхапаа улүү хүндэтэй зүгэ командирнууд болон политхудэлмэрилэгшэдтэ, үзэл сурталай бүхы эдэбхитэдтэ өөрөө байхагүй гэжэ тэрэ итгэлтэй тэмдэглэбэ.

Съездын документнүүдые дэлгэлхын тула шухала эмхэтгэлэй ба пропагандынь материалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, совет коммунистнуудые ехэ хуралдаанда бэлдэхэ тэрэнэй боложо байха гэжэ сэрэгшэдэй дунда дэлгэрэнь политическэ ба ажалай туйлай ехэ дэбжэлтые хүлээхэ, хүгжөөхэ ёһотой гэбэ. Арми ба Флодоной хүндэлдэдаг үзэл сурталай, политическэ - хүмүүжүүлгын асуулгуудые ашаг үрые улам нэмэгүүлхэ зорилгонуудые анхаралтайгаар, шанга шаардлагатайгаар зүбшэн хэлсэгшэдэй.

КПСС-эй ЦК-гай таһагуулгадаагшад Н. Н. Савинов, В. Ф. Шауро зүблөөнэй хэлэлцүүлэгдэ оролцоо.

(ТАСС).

ЭБ НАЙРАМДАЛ АРШАЛАН ХАМГААЛХА

КПСС-эй XXVI СЪЕЗДЫН ДЭБЖҮҮЛҺЭН ЭБ НАЙРАМДАЛТА ШЭНЭ ҮҮСХЭЛНҮҮД АРАДУУДАЙ БОЛОН ПРАВИТЕЛЬСТВАНУУДАЙ ГОЛ АНХАРАЛДА БАЙҺААР

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVI съезд улас-хоорондын ажабайдалай гол үйлэ хэрэгынь болохо ёһоороо болобо. Дэлхэй дээрэ СССР-эй дүүргэдэг үүргэ болон хүндэнь, улас-хоорондын хэрэгүүдтэ үзүүлдэг нүлөөнь тон ехэ юм. Тиимэнэз манай ороной дотоодын ажабайдалда айхабтар шухала хэмжэз ябуулга болоһон партиин съезд мүн нэгэ мүһэн интернациональна удха шанартай нүхэсэл болоо.

Советскэ Союзай тэниглэн, даруу, түгэлдэр бата хараа бодолые олонхи ороннуудай правительстванууд болон арадууд этигэл ехэтэйгээр угтаа гэжэ найдамтайгаар хэлэжэ болохо. Бусад ороннуудтай үгзеэ ойлголсохо, эб найрамдал сахин батадхаха, ондо ондоо социально-экономическа байгуулалтатай гүрэнүүдтэй һайн хүршэнэрэй харилсаа тогтоон бэелүүлхэ гэһэн СССР-эй баримталдаг хараа шугамынь хэлбэришэгүй, дэлхэй дээрэхи элдэб хубилалтануудһаа уламжалан, ондоо болодоггүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэлэй улас-хоорондын байдал тухай бүлэгынь үшөө дахин гэршэлэн харуулаа. КПСС-эй XXIV болон XXV съезднүүд дээрэ тунхаглагдаһан Эб найрамдалай ленинскэ программа Советскэ Союзай гадаадын политикын үндэһэн шухала документынь мүнөөшье байжа, улас-хоорондын оршомдо СССР-эй бэелүүлдэг ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдые тодорхойлно.

США-гай урдань байһан ба мүнөөнэй захиргаанай, мүн НАТО-гоор тэдэнэй зарим союзнигуудай үйлэ хэрэгүүд болон үгэ хүүрнүүдынь һүүлэй һараануудта улас-хоорондын байдалые айхабтар орёо хэсүү болгобо. Президентые һунгаха үедэ Советскэ Союзда дайсан харша, дай жүрөөдэнэн кампани хашхараа хуугай ехэтэйгээр ябуулагдаа, мүн һүүлээрнь шэнэ правительство хэдэн харша ябуулга бэелүүлээ. Эдэ бүгэдэ улас-хоорондын байдалые эрид хурсадхаха, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаае зорюута муудхаха гэжэ США-гай правительствын хүсэжэ байһые элитээр гэршэлэн харуулба. США-гаи сэрэгэй гаргаша ехээр нэмэгдэ, дэлхэйн элдэб хубинуудта тэрэ улам ехэ сэрэгээ байлгадаг болоо, нейтронно буу зэбсэг бүтээхэ тухай түсэбөө соносхоо, Сальвадорой сэрэгэй хунтадал адли хизаргүй ехэ эрхэтэ хархис засагуудта далда нюусагүй туһаламжа үзүүлээ, тиигээд улас-хоорондохи мүрдэлгэ хюдалгые Советскэ Союз «һайшаана» гэһэн ямаршье үндэһэгүй, хоолон хуурмаг гэмнэлгэ хэһэн байна. Эдэ бүгэдэ хадаа тохёолдоһон бэрхэшээлтэ байдалһаа империализмын эгээл ээрэхэг бүлэгүүдэй яажа, ямар аргаар гараха һанаатайе эли тодоор харуулаа. Холын хараагүй, иимэ балмад политика дэлхэйн хүн зоной һанаа зобоогоо. Гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае саашадань муудхажа, «хүйтэн дайнай» үеын байдалда дахин тэхэрихые хүсэгшэдэй хэлэһэн руу СССР ябаха гү? Хуурмаг хоолон, ямаршье удхагүй арсалдаа тоосолдоондо Советскэ Союз татагдан оруулагдажа, энээнһээ уламжалан, дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин батадхаха хамтын хэмжэз ябуулгануудта шухала хэрэгтэй һайн һанал хүсэлдэ һаад тойбо татагдаха гү?

Соведүүдэй ороной нам даруушье һаа, түгэлдэр бата үгэнүүд Кремлиин Съезднүүдэй ордоной ендэрнээ зэдэлээ. Советскэ Союз урдынхидаал адли түгшүүрил һуларуулха гэһэн политика ябуулха юм гэжэ шэнээр гэршэлэгдээ. СССР-эй гадаадын политическэ хараа шугамай хэлбэришэгүй бата байһыень дэлхэйн олониитэ үшөө дахин үнэншэн харба. США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй тухиран үрхидхэнэн мэдүүлгэнүүд ба СССР-эй баримталдаг хараа бодолнууд хоорондоо тад ондоо байна гэжэ дэлхэйн олониитэ харба. Тиин Советскэ Союзда дуратай гэжэ һанахын арьтагүй. Франциин «Монд» газетэ үгэһэн хоёр гаршаттаа иигэжэ онсолон тэмдэглээ юм: «Вашингтон: улам шангадхаха», «Москва: бүхы асуудалнуудаар үгзеэ ойлголсомоор».

«Леонид Брежнев дай жүрөөдэһэн үгэнүүдгэ мүн лэ тиимэ үгэнүүдээр харюусаха гэжэ ороллоогүй», — гээд Индиин засагаархидта ойро дүтэ «Нэшнл геральд» газетэ тэмдэглэһэн байна. Советскэ Союз түгшүүрил һуларуулхын түлөө эрид шууд тэмсэһээр гэжэ дахин үнэншэхые бүхы дэлхэйн хүн зон тон ехээр хүсэжэ байгаа. Тиин XXVI съездэ КПСС-эй ЦК-гай хэһэн Тоосоото элидхэл энэ хүсэлыень бүрин хангаа. «Совет коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэ Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл... үшөө дахин юу харуулнаб гэхэдэ, сэрэг дайнай һүйд тодхорто, үрдилдэн эзбсэгжэлгын, илангаяа ядерна эзбсэгжэлгын тодхорто шэлжэн оролгые зайсуулжа шадаха хүсэнүүд дэлхэй дээрэ бии гэжэ харуулаа. Партиин XXVI съездэ КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэл дотор дэбжүүлэгдэһэн, тон гүнзэгыгөөр бодомжологдоһон, эб найрамдалта үүсхэлнүүд... бүхы арадуудай ерээдүйнь амгалан тайбан байха гэһэн найдал түрүүлнэ»,—гээд, Норвегиин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй ветеран, дайнай жэлнүүдтэхи Эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ хабаадаһан Ф. Брегстрём гэгшэ мэдүүлһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэлэй аялга түхэлыншье, мүн тэрээн дотор дэбжүүлэгдэһэн дурадхалнуудай гол удханшье улас-хоорондын байдалда эм дом мэтэ һайн нүлөө үзүүлһэн байна. Гадаадын политикын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ манай гол шухала зүйл ямар бэ гэхэдэ, манай дурадхалнууд хододоо үндэһэ һуури болгожо абамаар, тодорхой тодо байдаг. Манай гаргаһан үүсхэлнүүд миин лэ юрэнхы мэдүүлгэнүүд бэшэ, эб найрамдалда дуратайбди гээд лэ. дүүрэһэн хооһон үгэнүүд бэшэ, харин бүхы арадуудай аша туһатай тааралдаһан, һайса бодомжологдоһон, шалгагдаһан үүсхэлнүүд юм. Энэ хадаа мүнөө аргагүй һайжаруулхаар болоһон улас-хоорондын байдалда Советскэ Союзай оруулһан туһа нэмэри мүн.

Шэнэ советскэ дурадхалнууд сэдьхэл ухаанда оромо тодо хурса байна. Эдэ хадаа Эб найрамдалай программын таһаршагүй үргэлжэлэлынь мүн. Тусхайлбал, сэрэгэй талаар түгшүүрил һуларуулха тухай хэдэн олон дурадхалнууд, мүн Дүтын Зүүн зүгэй-хидэл адли ехээр бусайдагдаһан, үнинэй шиидхэхээр болоһон асуудалнуудые политическэ ёһоор гуримшуулха талаар тодорхой алхамууд тэндэ хараалагдана. Бэе бэедээ этигэхэ ябадалые улам үргэдхэхын тулада гансал ябаган сэрэгэй бэшэ, харин далайн-сэрэгэй ба агаарай-сэрэгэй ехэ һуралсал болон маневрнууд тухай үридшалан дуулгалсажа байха гэжэ Советскэ Союз дурадхана. Хэрбээ «баруун гүрэнүүдэй зүгһөө бэе бэедээ этигэхэ газар нютагуудаа үргэдхөө һаань, СССР оронойнгоо Европодохи бүхы хубида болохо һуралсалнууд тухай дуулгажа байхые зүбшөөхөөр бэлэн». НАТО-гай оронуудай ба СССР-эй дунда зэргын зайда буудадаг ракетно-ядерна шэнэ хэрэгсэлнүүдые Европодо һуурижуулан байлгаха ябадал хойшолуулха (моратори тогтоохо) тухай үгзеэ ойлголсохые Советскэ Союз баруун ороннуудта дурадхана.

Эдэ дурадхалнуудые тон ехээр анхармаар, шэнжэлмээр байна гэжэ бодото дээрэ Баруун Европын гүрэнүүдэй бүхы гол политическэ ажал ябуулагшад мэдүүлээ юм.

Дүтын Зүүн зүг тухай асуудалые гуримшуулха талаар Тоосоото элидхэлдэ дэбжүүлэгдэһэн программые Сириин «Тишрин» газетэ тайлбарилаа. Тиигэхэдээ «Дүтын Зүүн зүг тухай улас-хоорондын конференци зарлаха гэһэн урьань тон сэсэн, элдэб талануудай торомыень хүндөөхөөр бэшэ. Тиин дэлхэйн хоёрдохи дайнһаа хойшо ямаршье ондоо үүсхэл иимэ нарин мэргэнээр найруулагдаагүй юм гэжэ онсолон тэмдэглэнэ. «Тэсэбэри ехэтэй» энэ дурадхал Кэмп-Дэвидтэ хэгдэһэн хэлсээгээр американ гуримшуулгада найдажа буруутагшадта тохёолдоһон бэрхэтэй байдалһаа аятайгаар гарашаха арга боломжо олгоно гэжэ газетэ үргэлжэлүүлэн бэшэнэ.

СССР США хоёрой хооронды харилсаае гуримшуулха тухай Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнуудые дэлхэйн хэблэл онсодхон тэмдэглээ. Ушар юуб гэхэдэ, эдэнэй харилсаанһаа бүхы дэлхэйн политическэ байдал ехээр дулдыдана бшуу. СССР болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй «эгээл дээдэ тушаалтанай уулзалга үнгэргэхэ тухай Л. И. Брежневэй дурадхалые» президент Рейган «һонирхолтойгоор угтаа» гэжэ Сагаан байшангай түлөөлэгшэ мэдүүлээ. «Тус хэрэг бэелүүлжэ эхилхэ эгээл эрхим арга хадаа Л. И. Брежневые нэгэтэ, жэшээнь, Ажалай үдэртэ (сентябриин нэгэндэ) обедтэ уриха хэрэгтэй», — гэһэн тодорхой зүбшэл «Нью-Йорк таймс» газетэ президентдэ үгэһэн байна. Американ захиргаан «Л. И. Брежневэй элидхэлээр ехэтэ һонирхобо. Тэрээн дотор анхармаар хэдэн дурадхал бии», —гэжэ журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө, США-гай гүрэнэй секретарь Хейг мэдүүлээ.

Гэхэтэй хамта Советскэ Союзай эб найрамдалтай үүсхэлнүүдэй Холбоото Штадуудта бүхы дээрээ ондо ондоогоор сэгнэгдэһэниинь ойлгосотой. Политическэ болон ниитын олон мэдээжэ ажал ябуулагшадай тэдэ дурадхалнуудта һайнаар хандажа байхадань, хэдэн американ политигууд, олониитын мэдээсэлэй зарим хэрэгсэлнүүд совет үүсхэлнүүдэй удхыень хазагайруулха, тэдэнэй удха шанарыень багадахаха гэһэн һэдэлгэ гаргана.

«Али бүхы шатын тушаалтадай зүгһөө совет-американ хэлсээ эдэбхитэйгээр хэхэ» гэһэн Советскэ Союзай эб найрамдалта урьань США-гай сэрэгэй-промышленна политикын табидаһануудые, һаналай алгасал ба зүришэлдөөнүүдые дэбэргэн номножо, зүрилдөө һүжэрүүлэн, политическэ капиталаа арьбадхадаг бүхы хүнүүдые ехээр сошордуулаа гэжэ мүнөө толилогдоһон бэшэгүүдһэ элирнэ.

Түгшүүрил һуларуулхые хүсэгшэ Баруун Европын союзнигуудай хараа бодолынь Рейганэй захиргаанда нүлөө үзүүлхэ ёһотой гэжэ американ мэдээжэ политическэ шэнжэлэгшэ, Дж. Рейстон тэмдэглэнэ. Хэрбээ дэлхэйн асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэхэ тухай Л. И. Брежневэй дурадхалые Америкын президентын абааг үй һаань, бусад асуудалнуудаар «Вашингтон өөнэдынгөө союзнигуудтай харилсаа холбоо тогтоожо шадахагүй» гэжэ ондоо статья соогоо тэрэ бэшэнэ. Дурбэн жэлэй туршада совет хүтэлбэрилэгшэдтэй оройдоол нэгэл уулзалга үнгэргэхэдөө, Картерай захиргаан «алдуу хээ» гэжэ национальна аюулгүйн талаар энээнэй урда президентын советник байһан Бжезинскиин хэлэһэн үгые шэнжэлэгшэ статья соогоо дурдана.

Советскэ Союзай дурадхалнуудые «шэнэ совет амгалан добтолго» гэжэ Японой премьер-министр Д. Судзуки нэрлээ. Эдэ дурадхалнууд гүрэн түрын сэсэн ухаанай гэршэ болоо. Юундэб гэхэдэ, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаае хурсадхахые, бэе бэедээ этигэхэгүй, дайсан харшаар хандаха ябадалые гүнэзгырүүлхые бэшэ, харин түгшүүрилтэ байдал һуларуулхые, хөөрэлдөө хэлсээнүүдые үргэлжэлүүлхые хэн хүсэнэб гэжэ бүхы дэлхэйдэ тэдэ үшөө дахин үнэншэмэ тодоор харуулаа.

СССР-эй дэбжүүлһэн эли тодорхой дурадхалнуудтань баруунай ороннууд, түбхын түрүүндэ США мүн лэ тиимэ эли тодорхой харюу үгэхэ бэшэ гэжэ олониитын хүлеэжэ байһаниинь элитэ. Эб найрамдалай ехэ программа КПСС-эй XXVI съезд дээрэ саашадаа хүгжөөгдөө, нэмэгдээ. Тиин ямаршье юумэндэ уялгалаагүй, пропагандистска удхатай үгэ хүүрнүүдээр энээндэ харюусаад дүүрэхын аргагүй. Тиигэжэ хооһон амаар дүүрэбэл, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал тогтонижуулха дурагүй байһанаа, дай хүсэжэ байһанаа баруунай политигууд бүхы дэлхэйн олониитын үмэнэ элишэлэн харуулха бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай Тоосоото элидхэл дотор дэлхэй дээрэхи мүнөөнэй байдал, мүн дэлхэйн коммунис, үндэлмэришэнэй болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн гүнэзгыгөөр шэнжэлэгдээ. Европодо, Алас Дурна зүгтэ ба Персидскэ тохой шадар үргэн хэмжэз ябуулгануудые бэелүүлхэ тушаа Советскэ Союзай оруулһан тодорхой, үндэһэ һуури боломорор дурадхалнуудынь гүрэнүүдэй хоорондохи этигэлые бэхижүүлхэ гэһэн зорилготой.

Польшын коммунистнуудай газетэ «Трибуна люду» шухала удхатай бодол найруулаа. Советскэ Союзай социально-экономическа хүгжэлтын программа болон эб найрамдалта үүсхэлнүүдэй программа хоорондоо таһаршагүй диалектическэ холбоотой. СССР-эй дүй дүршэлэй улас-хоорондын удха шанар ба тэрэнэй политикын хүндэ энэрхы байдагынь дотоодыншье, улас-хоорондын байдалайшье асуудалнуудаар эгээл энээндэ үндэһэлнэ гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай орган тэмдэглэнэ.

Эгээл тиимэ. Совет хүнүүдые зол жаргалтай, дэлгэр һайн байдалтай болгохо гэһэн эрмэлзэл манай гадаадын политикын хүгжэлтын гол хүсэн мүн. Ленинскэ партиин XXVI съездын үндэр ендэрнээ энээн тухай үнэншэмэ тодоор, шэнэ хүсэтэйгөөр мэдүүлэгдэ.

В. ЛИННИК.

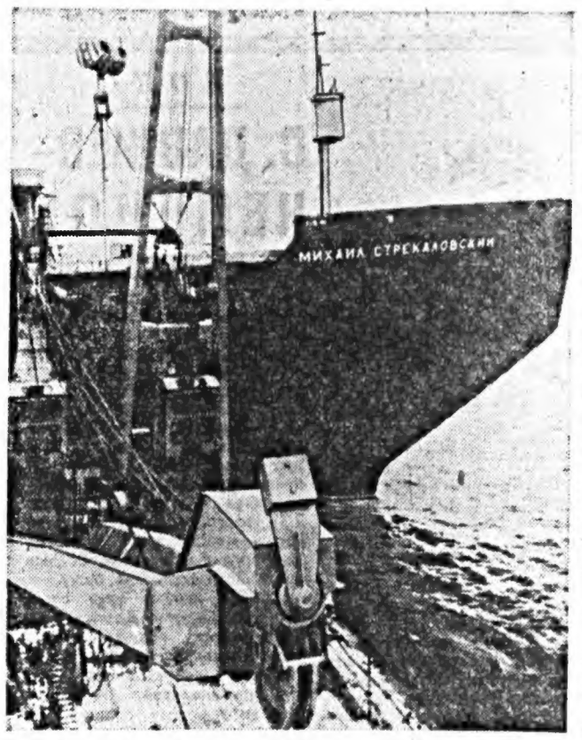

ГДР. Варнемюндедэхи «Варнов-верфт» гэжэ нэгэдэлдэ Советскэ Союзай захилаар Арктикын шэрүүн уларилтай эрхэ байдалда ашаглаха аргатай шэнэ онгосонууд (зураг дээрэ) бүтээгдэжэ байна.

АДН—ТАСС-ай фото.

Социалис ороннуудаар

БОЛОХОЕО БАЙГАА СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

БЕРЛИН. СЕПГ-гэй болохоёо байгаа X съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдажа байна. Мүрысөөндэ илагшадта, үндэр үрэ дүн туйлагшадта эдэ үдэрнүүдтэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Хүндэлэлэй түүүүд барюулагдана.

Үндэр шандаа хүртэгшэдэй дунда ороной ниислэлдэхи оёдолой «Фортшрит» гэжэ предприяти ороно. Эндэ оёгдоһон гадар хубсаһан гансал ГДР дотороо бэшэ, мүн хилын саадахи ороннуудта, тэрэ тоодо СССР-тэ үргэнөөр худалдагдагаа юм.

Заводто болоһон митингдэ 500 гаран үйлэдбэриин түрүүшүүл, уралан нарижуулагшад хабаадаһан байна. СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СЕПГ-гэй Берлинэй окружной комитедэй нэгэдэхи секретарь К. Науман предприятиин коллективтэ Хүндэлэлэй Улаан туг барюулба.

СССР-эй ЗАХИЛААР

БУДАПЕШТ. Венгер-совет хани барисаанай нэрэмжэтэ Цегледскэ худөө ажахын үйлэдбэриин коллектив эгсэ миллион элдэб үнгэтэй гвоздика сэсэгүүдые Советскэ Союз байгша ондо эльгээхэ юм. Энэ ажахы аха дүү ороннуудай захилаар сэсэг ургуулдаг Венгриин эгээн томо предприятинуудай нэгэн мүн.

ЭКОНОМИКЫН ШУХАЛА ҺАЛБАРИ

БЕЛГРАД. Югославиин газар дайдада хабар айлшалан ерэнхэй. Дубровник, Сплит, бусадшье далайн эрьедэхи эртэ урдын хотонуудай үйлсэнүүд хулгөөтэй боложо байна. Гостиницанууд болон пансионадууд түрүүшынгээ айлшадые уттан абаба.

Аяншалга эмхидхэлгэ хадаа Югославиин экономикын гол шухала һалбаринуудай нэгэн болоһоор үнишэй юм. Адриатикын эрье шадарай гостиницанууд байгша ондо урда жэлэйхиһээ үшөө 10 мянган хүнине олоор байлгаха аргатай болонхой. «Ядран-3» гэжэ программын ёһоор гостиницануудые ба мотельнуудые барилга жэлһээ жэлдэ үргэдэнэ. Энэл программа оршон байгаалиие, мүн Адриатикын эрье шадарай түүхын хүшөөнүүдые аршалан хамгаалха хэмжээ ябуулганууdые хараалаанхай юм.

Альпын шэлэнүүдэй хаяагаар, Сербиин хада уулата газараар оршодог аяншалга эмхидхэхэ зорилготой түбүүд шэнэ сезондоо эршэмтэйгээр бэлдэжэ байна.

ТҮСЭБТЭ ДААБАРИНУУД ҮЛҮҮЛЭГДЭЭ

ГАВАНА. Кубын Компартиин XI съездые нэрэтэй солотойгоор уттахын түлөө дэлгэрһэн тэмсэлэй оршон байдалда үнгэрһэн 1980 ондо Эрхэ сүлөөгэй аралай ажалшад гайхамшагта амжалтануудые туйлаһан байна.

Кубын ажалшадай профсоюзуудай түбэй тунхаглаһан мэдээнүүд соо съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөнэй гүнзэгы удха шанартай байнан үшөр онсолон заагдана. Тэрэнэйл ашаар түсэбтэ даабаринууд үлүүлэгдээ, ажалай гайхамшагта амжалтанууд туйлагдаа ошуу. Жэшээ болгон, үнгэрһэн жэлдэ ашаглалгада үгтэлэн 220 киловольт хүсэтэй электрын эльшэ хүсэ дамжуулха шэжэмтэ линиин барилгые эндэ дурдалтай. Тэрэнэй ашаар орон дотор нэгэн энергосистемэ байгуулха арга олдобо ха юм. Кубын энергетигүүд 1980 оноһиногоо даабаринуудые холо үлүүлэн дүүргээ юм.

Химическэ үтэгжүүлгэнүүдые, нефтепродуктнуудые, никель үйлэдбэриихэ хэрэгтэ үндэр үрэ дүнгүүд туйлагдаа. Ороной барилгашадай амжалтанууд дээрэ бахал тогтомоор. Үнгэрһэн жэлдэ хэдэн промышленна предприяти, һургуули, больницын олон тоото байшанууд, байрын, гэрнүүд ашаглагдаа.

(ТАСС).

• ТАСС • АПН •

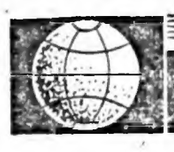

ХИЛЫН САААНАҺАА

Польшодохи байдал тушаа

ВАРШАВА, мартын 31. (ТАСС). «Солидарность» гэдэг профсоюзна нэгэдэл правительствын түлөөлэгшэдтэй хэлсэснүүдые хожэ дүүргэнэй һүүлээр мартын 31-дэ Польшодо бүгэдэ нинтын забастовко үнгэргэхөөр хараалһаная болюулха гэжэ шиидхэбэ.

ЗҮБ ХЭРЭГЭЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛ ДЭМЖЭХЭ УРЯА

НЬЮ-ЙОРК. Апартеидтэй тэмсэхэ ООН-ой тусхай комитет Африкын урда зүгэй ороннуудтахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдтэ шухала бүхы моральна, политическэ ба материальна дэмжэлгэ үзүүлхыень урлалан, бүхы гүрэнүүдтэ хандаба.

Расизмда, зүһэ шарай баримталан газаашалдаг хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэгшэ арадуудтай һаналаа нэгэдэхэ недеиин дүүрэнэнтэй дашарамдуулан, тус комитет тусхай мэдүүлгэ тунхаглаа. Тэрээн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: Урда Африкын арадай баатарлигаар тулалдан, гэмтэл гээлтэдэ оробошье, эдэнэй тэмсэлые дэмжэн талархалгын дэлхэй дээрэ улам үргэдэжэ байнан ушар, бусад аюултай яоуулганууd худар өөрынгөө партнернуудые Вашингтон тулхижэ байнан ябадал, «Вашингтон постын» бэшэһэнэй ёһоор, НАТО-гай удамаршадые һанаата болгоно: олониитын хүдэлөөн

ТОН ХАРША ХАРАА БОДОЛ

ЛУАНДА. США-гай захиргаан ЮАР-ай хархис засагтан үгэсэн, өмнө даанги Африка тушаа, түбхын түрүүндэ Анголо тушаа дайсан харша хараа бодол баримтална, — гэжэ МПЛА —Ажалай партиин түрүүлэгшэ, Анголын Арадай Республикын президент Жозе Эдуарду душ Сантуш мэдүүлбэ. Хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерэһэн Национальна сүлөөлэлгын фронт гэжэ партиин генеральна секретарь, Алжирай Арадай Демократическа Республикын президент Шадли Бенджедидэй хүндэлэлдэ эмхидхэгдэһэн уулзалгын үеэр тэрэ үгэ хэлэһэн байна.

Һүүлэй үеын ушаралнууд, тусхайлан хэлэбэл, ЮАР-ай армиин ба тагнуулай дээдэ тушаалтай офицернуудэй, Намибиин дахуул «правительствын» удамаршадай США-да һаядаа дэншэн ошолго Африкын урда зүгтэ Америкын баримталан бэелүүлдэг политикын гол зорилгые ялиргүүлнэ, —гэжэ Анголын хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ. Анголын арадта урдагша, МПЛА тэдэг харша бүлэглэлэй удамарша Савимбие Вашингтон ошохыень уринхай юм ха. Рейганэй захиргаан эдэ аяншалгануудые хэрэглэн, Анголодо харша эмхинүүдтэ сэрэгэй туһаламжа үзүүлхые ёһын тэдысэ хориһоо Кларкын зайнаоари гэдэгые болюулха зорилготон харата яоуулга үүдхэ.

Сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые, тэдэнние дэмжэдэг оухы хүсэнүүдые мүрдэгшэдхюдагшадтан адлидхаха гэһэн Вашингтоной һэдэлгэнүүдые Анголын Арадай Республика эрид буруушаана. Энэ орон Африка түбэдэхи колониализмын ба империализмын һүүлшын түшэг шэрэнүүдые усадхахын түлөө тэмсэнэ — бүлэглэлэй хаоааддаггүй ороннуудай хүдэлөөнтэй, Африкын нэгэдэлэй эмхитэй, улас-хоорондын

ДАЙ БУРУУШААДАГ ҺАНАЛ БОДОЛ УЛАМ ҮРГЭДЭНЭ

ВАШИНГТОН. Дай буруушаадаг хүнүүдэй Баруун Европодо улам олошоржо байнанда НАТО-гай нэгдэлэй ноед сохоор сошордонхой. Америкын ракетно-ядерна шэнэ зэбсэг Европодо тараан тодхохо түсэбүүдые буруушаадаг хүдэлөөнэй энэ түбидэ улам үргэдэжэ байнан ушар, бусад аюултай яоуулганууd худар өөрынгөө партнернуудые Вашингтон тулхижэ байнан ябадал, «Вашингтон постын» бэшэһэнэй ёһоор, НАТО-гай удамаршадые һанаата болгоно: олониитын хүдэлөөн «НАТО-гай нэгэдэлые һандаахаар ехэ хүсэтэй политическэ хүсэн» болошоно аа гү гээд анна.

Дай буруушаанан олон тоото жагсаалнууд, конференциуud Голландта, Бельгидэ, Англида, Баруун Германида, Норвегидэ, Дани ба Европын бусад ороннуудта эмхидхэгдэхээр хараалагдана гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. «Политическэ» ба сэрэгэй стратегиин асуудалнуудые зүшэлхэ зүблөөнүүдые» дахин зарлаха гэһэн атлантическа удамаршад

Профессор Г. Ц. Цыбиковэй уншалганууд

ЭРДЭМТЭДЭ ЗОРЮУЛАГДАБА

Ородой элитэ эрдэмтэ — Зүүн зүгые шэнжэлэгшэ, профессор Г. Ц. Цыбиковэй түрэһөөр зуун жэлэй ойе тэмдэглэһэн научна конференци дээрэ эрдэмтэдэ зорюулжа уншалганууде эмхидхэдэг байха гэһэн шиидхэбэри абтаһан байгаа. СССР-эй Науканууудай академиин Сибириин отделениин Бүряадай филиалда һая хоёрдохёо иимэ уншалга болобо. Зүүн зүгтэ хабаатай үргэн асуудалнуудаар хэгдэжэ байгаа шэнжэлгэнүүд научна конференци дээрэ табигдаба. Москвагай, Новосибирскын, Эрхүүгэй, Шэтын, Киргизэй ССР-эй, Тувагай АССР-эй эрдэмтэд, мүн Агын автономито округой түлөөлгшэд, Бүряадай филиалай, хотын дээдэ һургуулинуудай багшанар, нөгөөдөл музейн хүдэлмэрилэгшэд «Цыбиковэй уншалганууд» гэһэн конференцидэ хабаадалсаба.

Нинтын эрдэмэй институдай директор, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор В. Ц. Найдаков хүрэнгы үгэ хэлэжэ, научна конференцие нээбэ. Профессор Г. Ц. Цыбиков Зүүн зүгэй шэнжэлгэ хэхэ талаар ородой элитэ эрдэмтэдэй тоодо ороно. Илангаяа Түбэд орон руу аяншалжа, һасада жэлһээ үлүү сэг соо байжа, ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Иигэжэ тус ориние шэнжэлхэ хэрэгтэ профессор Г. Ц. Цыбиков сэгнэшэгүй ехэ хубита нэмэрицэ оруулаа, — гэжэ В. Ц. Найдаков хэлэбэ. Һүүлээрнь хоёр газар — Владивостогой Зүүн зүгэй институдта, Эрхүүгэй университедтэ профессорэрэй хүдэлөө. Эрдэмтын хэһэн ажалые хамталһан хоёр боти ном «Наука» гэжэ хэблэлдэ барлагдаа, һаяар худалдаанда гараха байха, — гэжэ В. Ц. Найдаков мэдээсэбэ. Академик А. П. Окладниковай, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор Ц. Б. Цыденламбаевай хүтэлбэри доро тэрэ ном бэлдэгдэжэ хэблэгдэнхэй.

Зүүн зүгэй алибаа асуудалнуудта хабаатай шэнжэлгэнүүдээр конференци дээрэ олон эрдэмтэд һони һонин элидхэлнүүдые, мэдээсэлнүүдые хэһэн байна.

Түбэд орон тухай Г. Ц. Цыбиковэй, мүн мүнөө сагай авторнуудай хэһэн шэнжэлгэнүүд тухайда хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат М. Г. Брянский түрүүн элидхэл хэ. Эрдэмтын Түбэд ороондо ошоод байхадаа, тэндэхи хүн зоной байдал тухайда тэмдэглэһэнние харуулхынгаа хажуугаар Түбэдэй автономито районой хүн зоной мүнөөнэй байдалые харуулалсаһаниинь һайшаалтай.

Эрдэмтэд П. Б. Коновалов, Т. М. Михайлов, Р. Е. Нубаевай элидхэлнүүдые конференцидэ хабаадагшад һонирхон шагнаа. Түб Азийн, Урда Сибириин бөөгэй шажаниие шэнжэлһэн тухайда Т. М. Михайлов хөөрэжэ үгөө. Ородой гүрэнэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын зууршалаар 1903—1904 оныдта Зүүн Түбэдтэ Б. Рабдановай аяншалһан тухайда түүхын эрдэмэй кандидат Р. Е. Нубаев һонин мэдээсэл хэһэн байна.

Хизаар ороноо шэнжэлгын Агын округой музей соолы Г. Ц. Цыбиковэй хэрэгсэлнүүд тухай Бүхэроссийн географийн бүлгэмэй Агын отделениин түрүүлэгшэ Д. Ц. Цыренов хөөрэбэ. Энэ эмхидхэ гадна эрдэмтэдэ хабаатай эд хэрэгсэлнүүдые, номууд болоод бэшэгүүд гэхэ мэтэнүүдые бэдэрэлгэ хэхэ худэлмэри ходо ябуулагдажа байдаг гэжэ мэдээсэбэ. Иигэжэ музейн экспонадууд нэмэгдэдэг байна.

Мүн Киргизэй эрдэмтэд яһала һонин элидхэлнүүдтэй научна конференцидэ ерэһэн байна. Жэшээнь, профессор Г. Ц. Цыбиковэй шэнжэлгэдэ этнографийн асуудалнуудтай Киргизэй ССР-эй Науканууудай академиин түүхын эрдэмэй институдай худэлмэрилэгшэ, түүхын эрдэмэй доктор М. Я. Сушанло, киргиз арадай түүхэ ба соёлые Түб Азийн арадайхилтай сасуулһан элидхэл мүн лэ Киргизэй эрдэмтэн И. Б. Молдобаев хэбэ.

Түбэд эмнэлгын хэрэгсэлнүүдэй нэрэнүүдые тайлбарилха асуудал тухайда хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Б. Д. Бадараев хөөрэжэ үгэбэ. Г. Ц. Цыбиковэй «Бүряад-монгол хэлэнэй грамматика тухай» хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор Л. Д. Шагдаров, Г. Ц. Цыбиков ба бүряад хэлэ хүгжөөхэ асуудалнууд тухай хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Д. Д. Доржиев элидхэлнүүдые хэбэ.

Хоёрдохи үдэрынь конференци дээрэ элидхэлнүүд шагнагдаһан, тэдэнние зүбшэн хэлсэлгэ болоһон байна. Бүряадай хэлэ, бэшэгэй олон эрдэмтэдэй багша, Зүүн зүгые шэнжэлэгшэ, элитэ эрдэмтэн В. М. Наделяев (Новосибирск) һонирхолтой мэдээсэл хэбэ. Мүн СССР-эй Науканууудай академиин Зүүн зүгые шэнжэлдэг институдай эрдэмтэн, түүхын эрдэмэй кандидат, Бүряадай филиалай эрдэмтэд К. М. Герасимова, Ш. Б. Чимитдоржиев, Г. Н. Заятуев болон бусад элидхэлнүүдые хэбэ.

Профессор Г. Ц. Цыбиковтэ зорюулагдаһан уншалга — научна конференциде Нинтын эрдэмэй институт, тэрэнэй Зүүн зүгэй таһагай эрдэмтэд һайнаар бэлдэжэ, һонирхолтойгоор үнэрлөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Д. ЖУГДУРОВА.

ҺОНИН ХҮНҮҮДТЭЙ УУЛЗАЛГА

МЭРГЭН ХАБЫН ГЭРШЭ

Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ дээдэ техническэ училищиин студент Ефим Хайдуровай дипломно худэлмэри «Спортивна пистолет» гэжэ нэрэтэй байгаа. СССР-тэ спортивна буунуудые үргөөөр бүтээн гаргалга тухай, мүн тэрэнэй өөрынгөө дурадхаһан конструкциин пистоледүүд тухай хөөрэжэ үгэхэдэнь, комиссиин гэшүүд ехэтэ һонирхон шагнаа бэлэй. Удаань Ефим Хайдуров институдайнгаа лабораториндо бүтээһэн мэргэнээр буудадаг гурбан шэб шэнэхэн пистоледэйнгээ нэгые комиссиин түрүүлэгшэдэ барюулба ха.

— Энэ пистоледээр буудахада болохо гү? — гээд комиссиин гэшүүдэй нэгэн асуугаа һэн.

Харюугайнь орондо техническэ комиссиин тобшолод, пистолет туршажа үзэһэн СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүдэй акт, Москвагай, Бүхэсоюзна конкурсын дипломуудые Ефим комиссиин гэшүүдтэ харуулба. Тиин «эрхим» гэһэн сэгнэлтэ абаһан байна. Энэнь хорин жэлэй урда тээ болоһон юм.

Эхэ ороной гоо, Европын болон дэлхэйн чемпион ба рекордсмен, СССР-эй габьяата тренер Ефим Леонтьевич Хайдуров мүнөө Гүрэнэй Түбэй физкультурын институдай буудалгын спортын кафедрые даагшаар хүдэлнэ.

— Тнихэ үедэ пистоледээр буудалгаар СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн байнамби, — гэжэ Хайдуров мүнөө тэрэ үнгэрһэн сагаа һанан һанан хөөрэнэ. — 1948 ондо сэрэгэй алба дүүргэһэнэйнгээ удаа Улаан-Удэ хото, түрэлхидтөө бусажа ерээд байхадаа мэргэн буудалгаар һонирхожо эхилээ һэм. «Мүрысөөндэ хабаадалсаха дуратай гүш?» — гээд Борис ахам нэгэтэ һураба. Тнихэдэнь өөрынгөө туршаха гэжэ шиидээ һэм.

Хэдэхэн һарын үнгэрөөд байхада, Ефим Хайдуров мэргэн буудалгаар город дотороо түрүү һуури эзэлжэ, нэгдэхи разрядай норматив үүргэһэн байгаа. Тэрэнэйнгээ һүүлдэ, һуралсал-һорилго гаража байха үедөө, һаяхан бии болоһон Марголиной зохёоһон спортивна пистоледээр сагаалса буудажа эхилбэ. Тнихэдээ Ефимэй өөрэнны хуби заяанда энэ пистолет зохёоһон конструкторай ямар нүлөө үзүүлхыень, ямар һургаал үгэхыень ойлгоогүй ябаа ха юм.

1953 ондо Бауманай нэрэмжэтэ дээдэ техническэ училищиин студент болонхой ороной мэдээжэ тренер, һурган хүмүүжүүлэгшэ Олег Жигутовай хүтэлбэри доро һуралсал-һорилго гаража эхилээ һэн. СССР-эй спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Ефим Хайдуров табадахи курсын студент болоод ябахадаа, мэргэн буудалгаар Эхэ ороной гоо түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хоёрдохи һуурида гаража, СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаба. Тнихэл үедэ спортсменүүдэй-һанаанда таарама эрхим шанартай мүрысөөнэй пистолет зохёон бүтээхэ гэһэн бодолго хойшолуулашагүйгөөр эзэлэгдэбэ.

— Тэрэ жэлнүүдтэ спортсменүүд МЦ-2 гэһэн пистоледээр мүрысэдэг байһан юм. — гэжэ Ефим Леонтьевич хөөрэнэ. — Олонхинь хилын саанаһаа асарагдаһан «Хемерли» гэдэг пистоледүүдые һайшаадаг, тэрэзгэзэр буудадаг байгаа бшуу. Тнихэдээ спортсмен бүхэн тэрэнээ өөртөө таарулхые ороддолог, энэ тэрэ юумэнүүдыень заһадаг, һэлгэдэг, шэнэлдэг һэн.

Удангүй Ефим Хайдуровай дүй дүршэл, эрдэм мэдэсэ хэрэглэгдэжэ, һанаа хүсэлынь бэелүүлэгдэжэ захалаа һэн. Мэргэн буудалгын спортын талаар СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ахамад тренер Г. Козловой гуйлтаар Хайдуров зургаан пистолет зохёон бүтээһэн байна. 1962 ондо В. Столыпин тэрэнэй хэһэн пистоледээр мүрысэхэдөө, дэлхэйн чемпион болоо һэн шуу.

Мүн энэл жэлдэ ТОЗ-35 гэжэ тусхай зорилготой пистолет, удаань ТОЗ-36 түхэлэй револьвер Тулын буу зэбсэгэй заводто үйлэдбэрилэгдэжэ эхилһэн юм. Тэдэнние Ефим Леонтьевич зохёон бүтээһэн байгаа. Мүнөө эдэ пистоледүүд манай ороной болон хилын саадахи үүрэнүүдэй спортсменүүдэй дунда ехэ хүндэтэй болоноой юм. Олимпиин XXII наадануудай үедэ Мытишидэ болоһон мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан спортсменүүдэй гурбанай хоёр хуби имагтал ТОЗ-35 гэһэн пистоледээр буудажа, алтан медальда хүртэхын түлөө тэмсээ.

— Бэлиг түгэс конструктор Михаил Владимирович Марголинтой танилсаха гээшэ миниий ехэ баяр, омогорхол болоо һэн, — гэжэ Хайдуров мүнөө хөөрэнэ. — Энэ нүхэрнай һүүлэй үедэ нюдэеэ муудажа, юумэ харахала болёошье һаа, спортын буунуудай проект зохёоһоор лэ зандаа байгаа юм. Бидэнэр хирэ-хирэ болоод лэ уулзадаг һэмди. Тнихэдээ үнэн зүрхэнөө хөөрэлдэдэг байгаабди. Тэрэ намда айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлдэг һэн. Мүн тнихэдэ буу уралан бүтээдэг мастер Владимир Разореновтой суг хамта харилсаа холбоотойгоор худэлдэгбди. Тэрэ туйлай уран гартай, бэлиг шадабаяар түгэс хүн. 1961 ондо СССР-эй суглуулагдамал командын ахалагша тренер И. Андреевэй даалгабаяар тэрээнтэй хамта худэлжэ, 72 хоногой туршада гурбан пистолет зохёон бүтээгээ һэмди. Токиодо болохоёо байгаа олимпиин нааданууда хабаадаха манай спортсменүүд тэдэ пистоледүүдые хэрэглэһэн юм. «ХР-64» гэжэ нэрлэгдэһэн тиимэ түхэлэй пистоледүүдээр манай ороной спортсменүүд дэлхэйн, Европын олон тоото рекорднуудые тогтооһон байха. Тэрэнэй үндэһэн дээрэ Ижевскын заводто ИЖ ХР-30, ИЖ ХР-31 гэһэн түхэлэй пистоледүүд бүтээгдэһэн юм. Тнихэдэ Москвагай олимпиин нааданууда болохын урда тээ шэнэ түхэлэй бүри һайн шанартай ХР-79 гэһэн пистолет бүтээһэн байгаабди.

— Бүтээһэн пистоледүүдэйнгээ һайн шэнжэ шанараайнь нюусые тайлбарилжа үгыт? Танай пистоледүүд спортсменүүдэй дунда юундэ һайшаагдадаг гээшэб?

— Пистолет зохёохо гээшэ тиимэшье орёо хэрэг бэшэ юм. Эндэ гол зүйлынь гэхэдэ, спортсмендэ ямар буу хэрэгтэйб гэжэ ойлгохо шухала. Эндэл спортсменүүдэй мүрысөөндэ хэр зэргэ бэлдэһэнһээ бүхы юумэн дулдыдана ха юм. Жэшээнь, сагаалса буудахаяа пистоледээ гартаа абахадаа, спортсмен бүхэн тэрэнние онсо өөрсөөр хэрэглэнэ бшуу. Юундэб гэхэдэ гү? Хүн бүхэнэй һанал бодол, абари зан ондо ондоо байдаг гээшэ. Өөрөө оронойнгоо суглуулагдамал командые арбан жэлэй туршада хүтэлбэрилжэ, мүрысөөнүүдтэ хабаадажа ябахадаа. пистоледэй олон тоото нюусануудые мэдэхэ болоо гэжэ баталан хэлэхэ эрхэтэй гээшэб. Тнихэдэ заводой конструкторнууд бэлигтэй инженернүүд байбашье һаа, үшөөл энэ талыень гүйсэд ойлгожо ядадаг гээшэ ха...

Һүүлшын ХР-79 гэжэ пистолеые эрхимэй эрхим мэргэн буудагшад туршажа үзэһэн юм. Тнихэдээ нэгэ һонирхолтой талыень спортсменүүд шалгажа үзэһэн юм. Тэдэнэр хооһон патрон пистолет дээрэ табяад, таба дахин буудаба. Тнихэдэнь тэрэнь байраһаашье хүдэлөөгүй. Энэмнай шэнэ түхэлэй пистоледэй тогтууритай һайнай, онсо шэнжын баримта мүн.

— Пневматическа буунуудые бүтээхэ асуудал хэр зэргээр шидхэгдэнхэй хаб? — гээд Ефим Леонтьевичһоо асуугдаа.

— Мүнөө манай орон дотор шанар һайнтай пневматическа буунууд үшөөл хэгдэнэгүй. Эрхим спортсменүүднай тиимэ түхэлэй һайн буу, пистоледүүдтэй болоо һаа, уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ илаха аргатай, илахашье байгаа ха юм. Мүнөөдөө тиимэ буунуудые хилын саадахи ороноуудһаа худалдажа абаха баатай болоноби.

Промышленность болон СССР-эй спортын комитедэй хамһабарин зүйлнүүдые эрхилдэг управлени спортивна буунуудые бүтээхэ асуудалда һаналаа багаар хандуулна гэһэн шүүмжэлэл Москвада болоһон олимпиин нааданууда,